

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

TARTALOM: Vakoló kanál és kard. Irta Somogyi Béla. — A félelem. Irta Lederer Ábrahám. — A gyermek hibáiról. Irta Fürst Salamon — A t betű. Irta Müller Adolf. — Levél a szerkesztőhöz. Irta Havas Henrik — Szemle. — Egyesületi élet. — Iskolai értesítők. Ismerteti Rózsa Ede. Könyvismertetések. Irta Adler Simon és Sasvári. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Hirdetések.

Vakoló kanál és kard.

Álláspontunk a fizetésrendezés ügyében. —

Mikor a zsidók a második jeruzsálemi templomot építették, egyik kezükben vakoló kanál volt, a másikban kard; egyik kezükkel építették az Úr templomát, követ köre rakván, másik kezükkel védekeztek a pogány ellenség ellen.

Így van a magyar tanítótság is. Egyik kezében építőeszközök és követ köre rakván, építi a magyar kultúra dicső templomát, a másik kezében pedig fegyver, mellyel kétségbeesetten védekezik legádázabb ellensége — az anyagi nyomorúság ellen. Így van főképen a magyar zsidó tanítótság. Ez kétfelé is dolgozik egyszerre: egyfelől elismert és sokat magasztalt előmunkása a magyar nemzeti kulturának, másfelől meg verejtékes buzgalommal fárad a zsidó vallássosság, a hagyományos zsidó erkölcsök föntartásán; eközben pedig az ádáz ellenségtől, az anyagi nyomorúságtól, többet szenved, mint akár az állam, akár a többi felekezetek tanítói.

Aki ismeri a mi anyagi helyzetünket, az nem is csodálkozik azon, hogy kardos kezünknek majdnem annyi a tennivalója, mint dolgos kezünknek, hogy gyűléseink napirendjéről a kulturális építés munkáját leszorítja a létért való küzdelem munkája.

Aki ismeri a mi anyagi helyzetünket, az tudja, hogy két lélek lakik ma a magyar tanítóban: az ideálokért hevülő népnevelő lelke és az anyagi gondok terhe alatt roskadozó családapa lelke. Mink igyekszünk ezt a második lelket a küszöbön kívül hagyni, ha belépünk az iskolába, az ártatlan gyermekek közé; de hát, édes Istenem, gyöngé emberek vagyunk mink is, és hej, de hányszor nem akar kívül maradni a meggyötört, a kínok közt vergődő családapai lélek! Átlépi velünk azt a küszöböt, amelyen belül neki nem volna keresnivalója és elhomályosítja azt a másikat, a minden szépért, jóért lelkesedőt. Lehet-e ilyenkor foganatja munkánknak, támadhat-e áldás igyekezetünk nyomán?

A ránk bízott feladat úgy az állam, mint a hitfelekezet szempontjából oly fontos, hogy azt nem szabad *valahogy* elvégezni, azt *tökéletesen* kell el-

végezni. Csakhogy a megélhetés gondjaival küzködő emberek nem végezhetnek tökéletes munkát. És ezt még mindig nem akarják belátni azok, akiket illet.

Így hát a tanítóság kénytelen harcba szállni, szomorú harcba a — kenyérért. Kénytelen a közvéleményt fölébreszteni, kénytelen társadalmi — és ha kell politikai — akciót indítani a tanítói megélhetésért, amely nélkül igazán jó népoktatást elképzelni sem lehet.

Ez a helyzet kényszerítette a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságát is arra, hogy közgyűléseinek napirendjén a fizetéskérdésnek uralkodó szerepet juttasson. Ennélfogva az Országos Bizottság közgyűlésein ez a kérdés már évek óta uralkodik és hovatovább minden más kérdést hátra szorít. Nem azért van ez így, mintha az Országos Bizottság vezetőségét, vagy tagjait materialisztikus fölfogás irányítaná és harci vágy tüzelné, hanem azért, mert *a fizetésrendezés a magyar tanítóságnak és a magyar népoktatásnak ez idő szerint legfontosabb, legégetőbb kérdése* és mert az Országos Bizottság az elementáris erővel megnyilatkozó *tanítói közvéleménynek* — akarva, nem akarva — kénytelen engedelmeskedni.

E közvélemény formálódásában jelentékeny része volt a mi egyesületünknek is. Annak idején lapunkban határozottan kifejtettük a zsidó tanítóság álláspontját, amely röviden így fejezhető ki: Minthogy a zsidó felekezeti iskolák az állami érdekeket is épen olyan kifogástalanul szolgálják, mint az állami iskolák, az államnak gondoskodnia kell arról, hogy a zsidó felekezeti tanítók is olyan fizetést kapjanak, mint az állami tanítók.

Természetes, hogy az egyesület nem érhetette be elvi kinyilatkoztatásokkal és nem maradhatott meg a jámbor óhajtások terén. De viszont az is nagy hiba lett volna, ha a zsidó tanítóság a maga szakállára kezdett volna valamilyen akciót a fizetésrendezés tárgyában. Egyesületünknek igenis kötelessége önállóan eljárni *a zsidó felekezeti népoktatást* illető ügyekben. *Ámde a fizetésügy az összes magyar tanítóság közös ügye és egyesült erővel megoldandó ügye.* Ebben az ügyben tehát csakis többi tanító-testvéreinkkel összefogva szabad küzdenünk és csakis így érhetünk célt. Ezt mondja a józan ész, erre oktat bennünket az élő példa is. A szomszéd Ausztriában a tanítók politikai harcban állanak és politikai eszközökkel iparkodnak a maguk anyagi érdekeit is biztosítani; szociáldemokraták, keresztény-szocialisták, német nemzetiek és nemzeti szocialisták gyakran késhegyig menő küzdelmet folytatnak egymás ellen; a reichsrathban ülő négy tanító is más-más párthoz tartozik; de ha a tanító anyagi helyzetéről, vagy a tanítói állás tisztességéről (Standesehre) van szó, akkor ledőlnek a választófalak, megszűnik a különbség tanító és tanító között és valamennyien összefogva, valamennyien egy közös célt kitűzve, mint testvérek harcolnak együtt. Így küzdötték ki most két éve az alsó-ausztriai tanítók kedvező nyugdíjtörvényét, tavaly pedig a csehországi tanítók általános fizetésrendezését; s ezen az úton fogják többi sikereiket is elérni.

A fizetésrendezésért folytatott harcban tehát a zsidó tanítóság nem masirozhat külön, ezt *nem szabad* megtennie. Ebben a kérdésben a magyar tanítóság egy nagy egységes hadsereg, melynek vezérkara az Országos

Bizottság. Egyesületünk vezetősége a kellő időben és kellő módon közölte az Országos Bizottság elnökségével, hogy mit kívánnak a magyar zsidó tanítók. Ennek megtörténte után már csak az lehetett a kérdés, hogy vajjon el akarja-e vállalni az O. B. a mi kívánságaink képviselőjét, meg akarja-e védeni a tanítóság érdekeit úgy, ahogy mi óhajtjuk; igen, vagy nem. Ha igen, akkor rendben van a dolog, akkor az Orsz. Izr. Tanítóegyesület mint külön harcoló csapat nem szerepelhet, mert hiszen az ország 18,000 tanítójával (ennyit képvisel az O. B.) együtt harcol és a harcban — az Országos Bizottságba kiküldött két képviselője által — tényleg részt vesz. Ha nem, akkor egyesületünk képviselői az O. B. közgyűlésén felszólalhatnak, felszólalásukkal a közgyűlés elhatározását befolyásolhatják és irányíthatják, szavazatukkal a kedvünk szerint való döntést előmozdíthatják. Ha pedig az O. B. közgyűlése kedvünk ellen dönt, akkor mi — mint egyesület — határozhatunk a felől, hogy mit kellene már most tennünk.

Azonban az O. B. augusztus 18-i közgyűlése a fizetéskérdésben olyan határozatot fogadott el, amely magában foglalja a mi egyesületünk kívánságait is. Az O. B. kivétel nélkül, *az ország minden tanítója részére*, a XI. fizetés osztály legalsó fokának megfelelő minimális fizetést (az új rendezési terv szerint 1400 K.) és 10% ötödéves korpótlékokat követel, még pedig — az iskolafentartó szegénysége esetén — az állam hozzájárulásával. Ennél többet *egyelőre*, józan ésszel, senki sem követelhet, tehát a mi egyesületünk sem, mert hiszen nem azt kell keresnünk, ami *jó* volna és *méltányos* volna, hanem azt, ami lehetséges. E szerint az O. B. határozatában teljesen ki van fejezve a mi óhajtásunk is.

Hangoztattuk már e helyen, hogy mivel az állam érdekét szolgáljuk, hát az állam tartozik tisztességes megélhetésünkről gondoskodni. Ugyanakkor elismertük azt is, hogy ennek ellenében az államot bizonyos jogok illetik meg. Ezt az álláspontot vallja az O. B. is, midőn határozatában kimondja, hogy az államsegély ellenében a tanító kinevezésére (megerősítésére) az államnak befolyása legyen, továbbá, hogy a tanító a magyar alkotmányra esküt tegyen. Olyan követelések ezek, amelyek ellen a zsidó tanítóságnak és az iskolafentartó hitközségeknek nem lehet és nem is lesz kifogásuk. Magyar zsidó hitközség soha sem fog olyan tanítót választani, aki ellen az állami érdek szempontjából veto-t lehetne mondani. A magyar zsidó tanító, ahány csak van, eskü nélkül is törhetetlen híve a magyar hazának és e haza szentesített törvényeinek és így nincs semmi ok arra, hogy ezt az *önkéntes* hűséget esküvel is meg ne fogadja minden tanító állásának elfoglalásakor. Így tehát az O. B. határozatával meg lehetünk elégedve, mert ki van benne fejezve a mi kívánságunk és mert az állami támogatást nem fűzi olyan föltételekhez, amelyek a zsidó hitközségi autonómiát, vagy a zsidó felekezeti oktatás érdekeit sértenék.

Nincs tehát más hátra: a magyar tanítóságnak osztatlanul, tömör hadoszlopokban kell harcba vonúlania az Országos Bizottság lobogója alatt és egyesült erővel, a széthúzás kerülésével, kell előkészítenie az egyetemes tanító-gyűlést. Jaj azoknak, akik az egyetértést meg akarják bontani! Azok

ellenségei a magyar tanítóságnak és nem barátai. Ha azonban az Országos Bizottság a maga határozatát a jövőben csak írott malasztanak tekintené, ha lanyhán végezné föladatát, ha nem követne el mindent a siker érdekében, ha gyámoltalan, hibás taktikát követne, akkor igenis kötelessége lenne a mi egyesületünknek (és az O. B.-ban képviselt többi egyesületnek is) talpra állni és komoly, határozott cselekvést követelni.

De csak akkor. Erre azonban alig lesz szükség. Ok nélkül pedig mi nem keresük a harcot. Mert noha a mostoha viszonyok kardot nyomtak az egyik kezünkbe, azért mégis szívesebben dolgozunk a másikkal, amelyben vakoló kanál van, amellyel építgetjük a magyar kultúra templomát és javítgatjuk a réseket, melyeket Zion falain a mostoha viszonyok ütöttek.

Somogyi Béla.

A félelem ember-, erkölcs- és neveléstani szempontból.

(Folytatás és vége.)

A most épen felsorolt néhány adatból kiviláglik, hogy a félelem nemcsak az egyes embernél, hanem egész népeknél, különösen ezek vallásában, irodalmában, történelmében, nyelvében, szokásaiban nagy szerepet játszik, hogy a tudatlanság, a babonahit, a test gyengesége, az erő hiányának tudata és ezen indulat ragályossága a félelem elterjedésének és intenzivitásának az oka és hogy a műveltség, a tapasztalat, a testi erő növekedése és a helyes nevelés által az ösztönszerű, indokolatlan, babonás, ideges, káros félelem átváltozik öntudatos, indokolt, akaratos és hasznos félelemmé.

Az idő rövideje és térszűke miatt az *összehasonlító lélektan* és ezen *tudomány története* rövid említéséről is le kell mondanom és csak összefoglalásul még a félelem különböző fajait, vagyis annak felosztását akarom röviden felsorolni:

1. A *benyomások* szerint a félelem lehet *valódi*, külső és belső tárgytól, tüneményektől való félelem vagy *képzelt* tárgytól való félelem.

2. A *logika* szerint *indokolt* és *indokolatlan* félelem, ide tartozik a babonás félelem.

3. A *hygenia* szempontjából van *egészséges* és *beteges* félelem, ide tartozik a *tértől* (clanstrophobia), a *tömegettől* (panphobia), a *beszenyezéstől* (mysophobia), a *tűztől* (pyrophobia), az *önkéntelen lopástól* (kleptophobia) való félelem.

4. *Sociológiai* szempontból: *egyéni* és *társadalmi* félelem.

5. Az *intenzivitásra* nézve *gyenge*, *erős*, *indulatos* félelem. A *fejlődési fokokra* nézve *ösztönszerű*, *érzelmi*, *értelmi* és *észbeli* félelem.

6. *Ethikai* szempontból: *Istenfélelem*, *tekintély*, *egoisztikai*, *altruisztikai* félelem.

II. A félelem erkölcsstani és neveléstani szempontból.

1. Míg a lélektan a félelmet leírja, amint az a valóságban létezik és nyilvánul az egészségesnél és a betegnél, a gyermeknél, a felnőttél és agg embernél, a férfinél és a nőnél, az örült embernél és az állatnál: az erkölcsstani feladata tanítani, milyen legyen a félelem, hogy a magán- és közjólétre, az erkölcsös életre üdvösen szolgáljon.

A félelem, mint már mondtuk, az ember természetéhez tartozik és csak tőle függ, vajjon hasznára vagy kárára fog-e válni.

2. A félelem különösen mint indulat az egyes emberre úgy, mint az egész társadalomra iszonyu hatást gyakorolhat, nyugtalanítja, kinozza az embert, fájdalmat, betegséget, sőt a halált is okozza. Az erőszak a fő elő-

mozdítója, a belső és külső békét felbontja, a gyűlölet érzelmét táplálja, az igazságot és az igazságosságot elhomályosítja, bénítja, a jó jellemet elrontja, a reményt, a bizalmat, a bátorságot, az emberszeretetet aláássa, az egész életet elkészeríti, a közszellemet felizgatja, föllázítja.

De a félelem jó hatásokat is gyakorol. Ezen érzelem mint intő, buzdító, mint gyógyszer is szolgált és szolgál főképen nemesített állapotban; mint *lelkiismeret*, mint *Istenfélelem*, *szülők iránti tisztelet*, mint *tekintély* érzelme az embert a rossztól, a büntől, a veszélytől visszatartja, az óvatosságra, az erényre vezeti és azért már Mózes mondja, Exodus 20. fej. 17. versében: „Ne féljete, mert a végett, hogy próbára tegyen titeket, jött az Isten és hogy legyen félelme orcáitokon, hogy ne vétkezzetek.“ Minden jámbor zsidó lefekvés előtti imáját befejezi ezen szavakkal: „Rettegjetek és ne vétkezzetek!“

3. Az emberek felfogása és becsülése ezen indulatról az idők folyása alatt nagyon különböző volt, amint a közszellem, a képzetek, az eszmék, az ítéletek változtak.

Az első népeknél a félelem általános, indokolatlan, kínzó volt és szégyennek, megvetendőnek tartották és az erre vonatkozó történetből tanulhatjuk, micsoda nagyszerű jó hatást gyakorolt a hit az akkori emberekre. Hány ezer év mult el, míg a királyköltő hirdethette azon félelemgyengítő, bátorságra buzdító szózatát: „Isten van velem, mit tehet nekem az ember?“ „Isten van velem, amiért is nem félek soha.“ És midőn Bismark a német képviselőházban uralkodó hangulat idején ezen szavakat hirdette: „Wir Deutschen fürchten nur Gott, ausser ihm Niemanden auf Erden“, a hatás oly általános és üdvös volt, hogy II. Vilmos őt táviratban üdvözölte.

4. A félelem, mint erős érzelem is hatalmas indító ok, erős rúgója cselekvéseinknek és e szerint erkölcsös vagy erkölcstelen lehet.

A félelem bűn, ha ezen indulat által magunknak és másoknak is kárt okozunk. Aki félelemből a kellő időben az igazságot nem mondja; az orvos, ki félelemből a kolera idején a betegeket nem látogatja; a katona, a hajóskapitány, ki a veszély idején helyét elhagyja, mindezeknek félelme bűnös.

A félelem dicséretes és mint jó tulajdonság, elismerést érdemel, ha a jóra, az erényre vezet.

Aki fél a hazugságot megmondani, felebarátja becsületét, vagyonát károsítani, idegen tollal magát diszítani, jutalomért hazáját elárulni, ezeknek félelme nem bűnös, hanem erényes. A bátorság nem mindig az egészség kifolyása, erény; és a félelem nem mindig a betegség okozata és vétek.

A félelem becsülése az okoktól is függ.

Aki kísértetektől, boszorkányoktól fél, ennek félelme nevetséges.

De a fok, mellyel a félelem fellép, az is tekintetbe veendő. Ha az ember már fél, akkor vigyázzon arra, hogy félelme indulattá, szenvedéllyé ne váljék.

Azt mondják, hogy a félelem árnyoldalaihoz az is tartozik, hogy általa az ember önzővé lesz; de én ama véleményben vagyok, hogy a túlságos egoizmus félénkké teszi az embert. A derék, altruisztikus ember a veszélyben magára csak legutóljára gondol, míg az önző ember pl. csak önmagáról gondoskodik és felebarátja vagy a közügy iránt közömbös marad. Az egoizmus minden erény, de minden vétek, minden bűn forrása, azért ezen alaptulajdonságot, — az önzést — fékezni, szabályozni, irányítani, nemesíteni kell.

5. A félelmet kellemetlen következményei folytán használták és használják, mint nevelési eszközt és így fejlődött az Istenfélelem, a hit, a szülők, a tanítók iránti tisztelet, előljárók iránti szubordináció, az elhunyt ősök és hősök iránti kegyelet; mert féltek, hogy az Isten, az elhaltak, a zsarnokok haragszanak és nekik ártani akarnak.

Későbbben belátták azt, hogy félni kell az isteneket kitünő tulajdonságuk, hatalmas jóságuk, szentségük, igazságuk miatt és így származott a fejlődött,

nemesített félelem, azon félelem, mely a bámulattal, a csodálattal, a bizalom, a becsülés és a szeretet érzelmeivel kapcsolatban van. Még később belátták azt is, hogy az a jó tett, melyet csak félelemből gyakorolunk, már nem erkölcsös tett és ha valami rossz cselekedettel felhagyunk a büntetéstől való félelemből, az már nem érdem, mert mind a két esetben a cselekvés és a nemcselekvés az önzésnek kifolyása.

A nevelésnek a feladata a növendéket oly erkölcsös fokra emelni, hogy nem a büntetéstől való félelem legyen az indok az erény gyakorlására és a bűn kerülésére, hanem a jó iránti szeretet és a rossz iránti undor és borzadalom.

6. A nevelőnek alkalmaznia kell a lélektant, különösen a gyermekpsychológiát és neveléstant, hogy a gyermek félelmét irányítsa, szabályozza és nemesítse, továbbá használnia kell az elmekörtant, a psychopathológiát, a pedagógiai gyógytant és a psychoterapiát, hogy erősítse az idegrendszert és az izomrendszert azon célból, hogy növendéke képes legyen ezen indulat felett uralkodni.

7. Hogy a nevelőnek ez sikerüljön, arra szükséges, hogy ő maga mester legyen az önmegismerésben, *önuralomban*, általában az *önnevelésben*.

Hogy a nevelők, a tanítók eddig vajmi kevés utasítást kaptak az önnevelésre a tanítóképző-intézetekben, azt sajnálattal tapasztaltuk, éreztük és tudjuk.

Ha az anya vagy a nevelő a legkisebb alkalommal megijed és arcvonásai által aggodalmas lelkiállapotát árulja el, akkor ez a rossz példa nem alkalmas a gyermek keblében a bátorság, a remény, a lélekjelenlét érzelmeit kelteni és ápolni. A félelem ragályos és azért hatást is gyakorol.

8. Minél hajlandóbb a gyermek a félelemre, annál jobban kell az alkalmat a félelem keltésére, gerjesztésére kerülni.

Minél egészségesebb, erősebb a gyermek, annál több bizalma lesz maga iránt és annál bátrabb lesz; a *gyengeség félelmet* és a *félelem gyengeséget szül*. Azért szükséges a célszerű ápolás és ruházás, a jó levegő, az egészséges lakás, a természetszerű munkálkodás, a torna, a játék a szabadban, a kirándulás, a kellő alvás, egyszóval mind annak az alkalmazása, ami a testet edzi, erősíti és mind annak a kerülése (pl. az önfertőzés, az agyvelő, a lélek túlterhelése), ami az idegrendszer izgatását emeli, a kedély leverését fokozza, az izgatásnak az izmokba való átvitelét könnyebbíti, a gyermeknek az önmaga feletti uralkodását nehezíti és a lelki élet összhangzását háborgatja.

Különösen szükséges, hogy a nevelő a *fej* idegrendszerét erősítse, mert *mg* ez a *has* idegrendszere, a nervus vagus felett uralkodik, addig a félelem csak intő érzelm marad; ha pedig a has idegrendszerének ingerlékenysége erősebb, akkor a félelem indulattá, szenvedéllyé válik.

A *szesz ital* eleinte bátorságot szül, de később gyakrabbi, mértéken túl való használás következtében *betegséget*, melynek ismeretes főjele az *iszonyu félelem*.

9. Ami a félelem további gyógyítását, ezen indulat leküzdését illeti, ahhoz mindenekelőtt szükséges, hogy a nevelő a növendék egyéniségét, a félelem tárgyát és okát ismerje. Tanulmányoznia kell:

Van-e a gyermeknek nagy dispoziója, hajlama a félelemhez, vagy nem? Mitől fél a gyermek? Könnyen megijed-e vagy nem? Az ingerek könnyen átváltoznak-e az izmokban mozgásokká? Érzéki benyomás, a képzelet, az utánzás, a rossz példa vagy mi a félelem oka?

Ha pl. a tanuló az iskola első látogatása alkalmából sír, kiabál, fél, akkor ennek a főoka az, hogy a szülői házban a gyermeket fenyegették az iskolával.

Ha a hebegő, dadogó tanuló nem akarja kimondani az első mondandó

szót, akkor alkalmasint a képzelt szégyen az oka annak, mert tanulótársai kinevették. Megszűnik az ok, eltűnik az okozat. Mind a két esetben a nevelőnek szeretetteljes bánásmódja, az önbizalom keltése jó eszközök a félelem gyógyítására.

Ha pl. a község fél minden újítástól, minden reformtól, minden liberális eszmétől, vagy az ördögtől, a rossz szellemektől, akkor a műveltebb községi tagok jó példája, felvilágosítása jó eszközül fog szolgálni a félelem gyógyítására.

Tegyük fel, hogy azt vesszük észre, hogy növendékünk fél a sötét szobába menni, vagy ott magányosan maradni. Nagyon elhibázott eljárás volna itt erőszakoskodást, szigorúságot, kényszert mint gyógyeszközt alkalmazni.

Az anya menjen a gyermekkel a sötét szobába, mutasson neki oly gyereket, ki oda magányosan, nyugodtan, bátran megy, *világosítsa fel* a gyermeket félelmének indokolatlansága, nevetségessége, fölött; *szoktassa* őt a sötét szobába való belépése alkalmából Istenre, jó szülőire, más bátor barátjaira emlékezni, egyszóval ellenkező képzetekkel, kellemes érzelmek által a félelem leverő képzetait és érzelmeit kiszorítani, elnyomni és így idővel, türelemmel, szeretettel sikerülni fog félelmét gyógyítani.

Amint ezen példából látható, a bátorság, az önbizalom szép *példája*, az idegek túlságos ingerlékenységétől, az izmok nagyon beteges engedékenységtől és a babonahittől való *elszoktatás*, a nyugodt, helyes felfogásra, a tárgyilagos megfontolásra, az indulat leküzdésére való *szoktatás* (de már az első fellépése idején) és a félelem haszna és kára feletti *felvilágosítás*: ezek általában a jó eszközök a félelem betegségének gyógyítására, ezen indulat fékezésére, szabályozására.

Az *elmekórtanból* (Psychopathológiából) tudjuk, hogy a beteg test a lélekre is hat, hogy pl. a hypochondrikus, hysterikus, ideges ember nagyon hajlandó a félelemre.

A *pedagogiai gyógytan*, a *Psychotherapia* ismét azt tanítja, hogy a lélekkel, a képzetekkel testi betegségeket is gyógyíthatunk. Szuggeszció.

Hogy a képzetek minősége nagy hatást gyakorol a félelem növekedésére és csökkenésére, azt már az első fejezetben említettem. Azért ezen indulat gyógyítására, leküzdésére, szabályozására használjuk fel a tanítást, az ön-sugallást, (az autoszuggeszciót), a mások által történendő sugallást és a heteroszuggeszciót. (Lásd: „Die natürliche Willensbildung“ v. Dr. Paul Emil Levy.)

A nevelő gondoskodjék arról, hogy növendéke oly vallásos, szellemi, erkölcsi, altruisztikai képzeteket sajátítson el magának, pl. alkalmas imákat, dalokat, közmondásokat, elbeszéléseket, melyek a félelem fellépése elején oly hatalommal lépnek fel, hogy a félelem képzetait vagy erősítik, vagy gyengítik és a csüggedést, a reszketést, a szívdobogást, általában az izmok kellemetlen reflexmozgásait gátolják. Ezen intézkedés nagyon szükséges, mert ha a *psychologiai tünetek* már átmennek *physiologiai tünetekké*, akkor minden bölcselkedés már keveset használ, mert a vasomotorikus mozgások azon reflexmozgásokhoz tartoznak, melyek gátlása már nem áll az ember hatalmában.

A félelem szüli az istenfélelmet, ez pedig nagyobbítja a büntől való félelmet és csökkenti a haláltól, a betegségtől, a szenvedéstől, a veszélytől való félelmet. Azért a vallásos képzetek eddig a leghatalmasabb szuggeszcióhoz tartoznak.

„Ha járok is a halál árnyékának völgyében, nem félek semmi rossztól, mert te, oh Isten, vagy velem!“ Ezen zsoltári ima már sok jámbor, félénk embernek szerzett nyugalmat.

Társadalmi mozgalmas időkben a heteroszuggeszció segítségével a vezérek, az ujságok nagy befolyással bírnak a közérzelem, a közszellem igazítására, irányítására. Pl. Deák Ferenc következő mondata: „Izgatott időkben könnyebb az indulatok árját követni, mint azt a hon érdekében csillapítani,“ az 1860. évben és Somsich Pál következő képviselőházi felszólalása: „Többre becsülöm

a hazafias félelmet, mint a hazafiatlan bátorságot,“ az 1875. évben a kivánt hatást gyakorolták. Ha ezen bölcs mondatokat most is minden állampolgár megszívlelné, a jelenlegi közhangulat nyugodtabb, a közfelfogás tárgyilagosabb volna.

Ellenkezőleg a képzetet izgató, rémületgerjesztő mesék, a magánérdekre vonatkozó okok, a fenyegetések, melyeket a nevelők: akár az anya, vagy a dajka, akár a pap vagy a tanító, akár a sajtó vagy a társadalom a fogékony ifjuság nevelésénél vagy a hiszékeny nép vezetésénél használnak, káros következményeket, butaságot, forradalmat, örültséget, sőt halált vonzanak maguk után.

Nemrég olvastam, hogy egy előkelő házban működő fiatal nevelőn a spirítisztikus előadások következtében örültség tört ki.

A ház és az iskola legyen az emberszeretet, a bizalom, a remény, az öröm paradicsoma és ne legyen az önzés, a harag, a gyűlölet, a bizalmatlanság, a pesszimizmusz pokolja, akkor a beteges, babonás és káros félelem el fog tűnni és csak az indokolt, intő, óvó, a munkára, az óvatosságra buzdító félelem fog maradni.

A nevelésnek nem az a feladata, hogy minden félelmet kiirtson, hanem inkább arra kell törekednie, hogy ezen érzelem ne lépjen a határon túl, indulattá, szenvedéllyé ne váljék és hogy az istenfélelem, a tekintély érzelmé és a lelkiismeret, a félelem ezen nemesebb ágai erősbüljenek, virágozzanak és gyarapodjanak.

Már Aristoteles tanácsolta, hogy tanítsuk a növendékeket oly tárgyaktól félni, melyektől teljes joggal félni kell; de helyes módon, világos tudattal.

Nagyon szívesen beszéltem volna még ezen érzelmek pedagógiai nemesítéséről, továbbá belátom, hogy a társadalmi pedagogiáról kellett volna még értekezniem, de az idő már ezt nem engedi meg nekem.

Csak egy példát akarok még felhozni: a haláltól, a katonáskodástól minden korban féltek az emberek. Miképen szokták a katonai szolgálattól való félelmet fékezni, gyógyítani?

A zsidóknál már 3000 évvel ezelőtt a hadsereg vezére a katonákhoz, a csata megkezdése előtt, a következő parancesszót intézte:

„Aki félénk és gyáva, az térjen vissza tüzhelyéhez, nehogy a többi harcosokat is bátortalanítsa.“

A jelen időben a humanitás korszakában a szökevényt agyonlövik.

A kettő között vajjon melyik rendszer a jobb, a célszerűbb? Ezen társadalmi, pedagógiai kérdés felett órákig lehetne értekezni.

Amint látják, e fontos tárgyat nem lehet egyetlen egy előadásban kimerítőleg tárgyalni.

De a mai, holdogult Lederer Bernát jóltevőnk tiszteletére tartott emlékbeszédemnek csak az volt a célja, hogy a t. hallgatók figyelmét a tanítók alaposabb pszichológiai kiképzésének szükségére és a félelem pedagógiai tekintetbe vételének fontosságára irányítsam.

Ha ezt a célt elértem, akkor az iskolának nagy szolgálatot tettünk és akkor a szentírás szava fog érvényesülni:

„Az igazságos ember emléke áldássá válik!“

Lederer Ábrahám.

A gyermekek hibáiról.

(Felolvastatott a Bács-Bodroghmegyei fiókkör július hó 3-án Ujvidéken tartott körülésen.)

Az emberi tökéletesedésnek egyik alapfeltétele, hogy minden ember részese legyen azon anyagi és szellemi vívmányoknak, melyeket az emberiség közös munkája létrehozott.

Ezt a nevelés közvetíti.

Régebbi időkben csak ismeretek elsajátítása volt a főcél, tehát az iskola

csak oktatásra szolgált. Ma azonban az iskola nemcsak ismereteket nyújt, hanem főleg arra törekszik, hogy a tudás mellett a *nevelés* is teljesen érvényesüljön, mert az embernek erkölcsi értéke nem attól függ, hogy mit tud, hanem vajjon az ismeretek összege képesíti-e őket a jónak felismerésére és követésére is.

A nevelőnek tehát végtelen tapintatosnak és ügyesnek kell lennie, nemes szívnek kell dobognia kebelében és világos látásnak kell fényeskednie agyában, hogy a nevelés munkájában összeegyeztesse mindazt, mi mindkét nem-beli gyermeknek csak hasznára lehet, hogy ne csak értelmessé, okossá tegye őket, s gondolkodó képességüket fejlessze, hanem hogy a növendékek lelkében erkölcsös érzelmeket tudjon fakasztani.

A nevelés a családból indul ki és a gyermekek környezetét képező egyének befolyása alatt szilárdul meg a gyermek lelki állapota. A tanító munkáját feltétlen siker koronázza ott, hol a szülő a tanítónak mindenben segítségére van, hol család és iskola egymást törekvéseiben kellően támogatja.

Igen sokszor hallani azt az indokolatlan panaszt, hogy az iskolában romlanak el a gyermekek, s viszont mi tanítók vádoljuk a családokat, ha iskolánk tanítás- és nevelés-eredmény tekintetében nem felel meg a várakozásnak.

Manapság az iskolát okozni nem lehet, mert a mai tanítónemzedék iparkodik a reá bízott gyermekeket, hű és hasznos állampolgárokká nevelni és ha munkája nem sikerül, a legtöbb esetben a szülői házban nyert ferde nevelés, vagy az iskoláztatás ideje alatt tapasztalt közöny, sok esetben a tanító és szülő közt fennálló feszült viszony gátolják meg a tanítót abban, hogy nevelési és tanítási munkájában nem képes azt az eredményt felmutatni, melyet elérni magának életcélul kitűzött.

A gyermek szívbéli szép és nemes tulajdonainak ébresztője a szülői ház és e nemes tulajdonok tulajdonképeni kifejlesztője és megérlelője az iskola. A szülők az akarat, a kedély és jellemképzésben csupán csak irányt adhatnak és nekünk tanítóknak kell a gyermeknek jóratörekvő tulajdonságait, szellemi tehetségeit fejleszteni, erősíteni; azaz az oktató, de részint szoktató nevelés által is a gyermeket a jóra, szépre és nemesre képesíteni.

A gyermeket, azon perctől kezdve, hogy az iskolába kezd járni, bár még mindig a szülőké, bár ők jelölik ki minden lépését, az iskolához szorosabb viszony kell hogy kapcsolja, mert az iskolában nyert benyomások sok esetben maradandóbb nyomokat hagynak a gyermek zsenge lelkében, mint a szülői házban nyertek.

A gyermek révén tudják meg a szülők, hogy mily irányt követ a nevelésben a tanító és ha jó indulattal viseltetnek az iskola és bizalommal a tanító iránt és akár szándékosan vagy öntudatlanul positive, akár közönyösségből passzive le nem rombolják azt, mit a tanító épített, a siker el nem maradhat.

Az iskola főfeladata a gyermekeket az életnek előkészíteni, őket arra nevelni, hogy a szabad akarat jeles tulajdonait felismerjék, de vágyaik fölött uralkodni tudjanak; teendőikben a következetesség, a lelkiismeretesség mérvadó legyen.

Ezért a gyermeket korán belátásra kell nevelni, fel kell világosítani a cselekedet céljáról, annak helyes voltáról, hogy a gyermek örömmel tegye azt, mit tennie kell és zúgolódás nélkül lemondjon arról, mit tennie nem szabad.

Hogy ily irányban nevelhessük gyermekeinket, feltétlen szükséges, hogy ismerjük őket; kutatnunk kell a gyermek lelkében azon tulajdonokat, melyek részint veleszülettek, részint azokat elsajátította és a szorgos kutatás azt

*

fogja eredményezni, hogy minden egyes gyermeknél találunk majd hibákat, melyeket megjavítani elengedhetetlen kötelességünk.

A leggyakoribb hibák a következők: csintalanság, rakoncátlankodás, dac, önfejűség; makacsság, káromkodás, szidalmazás, csufolódás, árulkodás, kárörvendés, esküdözés, engedetlenség, hanyagság, hazudozás, lopás, verekedés. Vannak azonkívül kisebb hibák, ilyenek: hiúság, szerénytelenség, dicsekvés-vágy stb.

Alig van gyermek, ki többé-kevésbé csintalan nem volna. Sőt legyünk őszinték, a csintalan gyermeket bizonyos mértékig szeretjük is, mert a csintalanságban tükröződik gyakran vissza a gyermek lelke, egészsége és élénk esze.

Azért, míg a csintalanság ártatlan játéokban és szórakozásban nyilvánul és a kellő mértéket túl nem lépi, azt semmi szín alatt elnyomni nem szabad. Ha ellenben észrevesszük, hogy a gyermek csintalansága folytán másban kárt tesz, vagy iskolatársait bántalmazza, közbe kell lépni, mert csintalankodása durva, sértő rakoncátlankodássá fajul. Káros hatással van, ha a gyermeket folyton-folyvást figyelmeztetjük, vagy holmi apró tréfáért büntetjük, mert a gyermek ezt megszokja s míg felügyelet alatt van, tartózkodni fog, ha pedig szemeinket róla levesszük, fokozódott mértékben fog csintalanságában remekelni. Szeretetteljes bánásmód, apai figyelmeztetés többnyire célra vezet. A gyermeknek be kell látnia, hogy hibázott, s hogy hibáját nem szabad ismételnie. A gyermek kedélyére kell hatnunk, tudnia kell különbséget tenni a jó és rossz között, s ha oktatásunk által ezt elértük, a jót gyakorolni, a rosszat mellőzni fogja. Szükség esetén azonban erélyesebb eszközöktől sem szabad visszarettenünk.

Egyik nagy hibájuk a gyermekeknek az akaratosság, dac és önfejűség. Kisebb gyermekeknel gyakrabban tapasztaljuk, hogy akaratosak és ez onnan van, hogy nem képesek belátni, hogy véleményük és akaratuk helytelen. A legtöbb szülő elnézi ezt s legfeljebb ezen kijelentéssel „hisz még gyermek” eleget vél tenni kötelességének s szabadon tovább engedik, hogy minden akaratuk szerint történjék, azaz maguk a szülők dacossá nevelik a gyermeket. A gyermek elég korán veszi észre, hogy neki minden meg van engedve, tudja, amit akar, azt elérheti. Ennek tudata gyorsan érleli meg benne a kivánságokat és azokat minden áron teljesítve akarja látni. Gyakran a kivánságok teljesítése ártatlan természetűnek látszik, mégis végeredményében súlyos következményű lehet, mert ha a gyermekek megszokják akaratuk érvényesítését és látják a szülők engedékenységét, a szülő parancsa és tilalma ellenére saját akaratukat előtérbe léptetik s ennek érvényesítéséhez mereven ragaszkodnak. Az engedékenységnek, elkényeztetésnek és dédelgetésnek az a káros hatása is van, hogy a testvérek ellenszenvvel viseltetnek egymás iránt s idővel az irigység is mélyebb gyökeret ver lelkükben. Ily ferde szoktatás uralma alá hajtja a gyermek lelkét, az ellenszegülés állandóvá válik, az akaratosság daccá, majd önfejűséggé fejlődik s ez utóbbi nem ismer tekintélyt, nemcsak a gyermekkorban, hanem későbbben sem, mikor már mint meglelt ember különbséget tud tenni a helyes és helytelen közt: önfejűség lesz tetteinek irányadója és cselekedeteinek rúgója. Tehát minden szülőnek oda kellene hatni, hogy e hiba létrejöttét megakadályozzák.

E végből a szülő jól megfontolt intézkedéseit mindenkor hajtsa végre és ne engedjen gyermeke szeszélyének, mert csak az törheti meg a dacot, az önfejűséget, ha a gyermek látja, hogy szülője következetes és rendeleteinek végrehajtásához ragaszkodik.

Vigyázniok kell azonban a szülőknek, nehogy gyermeköktől olyant követeljenek, ami a józan ésszel ellenkezik, vagy ami szembetűnően kihívja

még a gyermek egyszerű eszének kritikáját is, mert ezáltal könnyen elnyomhatják gyermekökben az önérzetet, az akaraterőt, tönkre tehetik az önállóságát, s az a gyermek, ki megszokta vakon engedelmeskedni és cselekedni anélkül, hogy a végrehajtandó tett helyes voltáról meg legyen győződve, soha sem lesz képes nagy tettek végrehajtására.

Nagy feladat vár a tanítóra is. Sok gyermek dacosan kerül fel az iskolába s ha idejekorán nem vesszük észre a bajt, kárát vallja nemcsak a dacos gyermek, hanem az egész iskola; mert ha a tanulók észreveszik, hogy nem a tanító akarata dönt, a tanítói tekintély forog kockán. Az összes nevelői eljárásban nem ismerek fontosabbat, ami nagyobb körültekintést, óvatosságot igényelne, mint a dacos gyermeket hibájáról leszoktatni, annyival is inkább, mert ha itt nem a helyes orvosságot alkalmazzuk, lehet, hogy ellenkező hatást érünk el, mint céloztunk és növendékünk még dacosabb lesz. Oda kell hatni a tanítónak, hogy higgadt és szeretetteljes bánásmóddal a gyermekek szeretetét és bizalmát megnyerje; az akaratos, dacos gyermekkel szemben legyen szigorú, de igazságos, a jelentkező dacolási hajlamot jóakarató felvilágosítással igyekezzék megtörni. Tanulja meg a tanuló, hogy csak a tanító intézkedése a helyes, az üdvös és ez rövid idő múlva megnyerte az egész gyermekifjúságot.

Ha a dacolási hajlam némely gyermekben annyira ki van fejlődve, hogy egyik-másik esetben büntetni kell, azt a tanító eleinte négy szemközt tegye; mert a dacos gyermek az elkövetett hibát tanulótársai előtt nem szívesen látja be, mert fél azoknak esetleges lenézésétől vagy csúfolódásától, négy szemközt pedig a tanító a gyermeket könnyebben vezetheti belátásra, amikor a gyermek hibáját belátva, javulást ígér.

Holmi gyengeségek, vagy tévedések miatt a gyermeket osztálytársai előtt nevetségessé tennünk nem szabad, mert ezáltal mi magunk fejlesztjük gyermekeinkben a kárörvendés, a csúfolódás iránti hajlamot.

Igaz, hogy jól nevelt gyermeknél ritkán fordul elő, hogy osztálytársait lenéznél, vagy csúfolná; sajnos azonban, kapunk mi az iskolába rosszul nevelt, sőt neveletlen gyermekeket is.

Ha tehát a tanító észreveszi, hogy egyik-másik gyermeknél a csúfolódás iránti hajlam annyira ki van fejlődve, hogy osztálytársait unos-untalan nevetségessé teszi, azt büntetlenül hagynunk nem szabad. A csúfolódás iránti hajlamot csirájában el kell fojtanunk; a gyermeket belátásra kell vezetni, arra kell szoktatni, hogy osztálytársának igazságtalanul fájdalmat ne okozzon.

A csúfolódás igen gyakran szüli az árulkodást. A megbántott gyermek minden alkalmat felhasznál, hogy annak, ki őt csúfolta, árthasson.

Nemcsak akkor jelenti fel társát, mikor az őt tényleg bántotta, hanem irigységből vagy bosszúból folyton-folyvást árulkodik szüleinek, tanítójának, különösen ha észreveszi, hogy mindig meghallgatásra talál. Hogy a sok panaszkodásnak és árulkodásnak a tanító elejét vegye és ne legyen kénytelen birói eljárással a tanításra szánt drága idő nagy részét eltölteni, helyesen teszi, ha kevésbé súlyos természetű panaszokat leszámítva, csak akkor bünteti a bevádoltat, ha meggyőződik, hogy a vádló nem nemtelen indulatból panaszkodik. Evégből szoktassa úgy a növendékeket, hogy csak az esetben jöjjenek hozzá bántalmaikat előadni, ha ők magok mindent elhárítottak és ha a panasz tárgyának ők semmiben sem okai.

„Ha tanulótársad csúfol, vagy más jogtalanságot tesz, akár az utcán, akár az iskolában, figyelmeztess, hogy feljelentem. Ha nem használ, csak akkor szólj nekem“ szoktam tanítványaimnak mondani. Ha valaki hozzám panaszra jön, először is azt vizsgálom, utasításom értelmében figyelmeztette-e

társát, ha nem tette, akkor panaszával nemcsak elutasítom, hanem a körülményekhez képest még őt is megbüntetem.

Sok szülő gyermekét akaratlanul is árulkodóvá teszi. Ha a szülő a gyermeke panaszából a valódi tényállást nem ismeri, nem kutatja, vajjon saját gyermekének is van-e része a dologban, hanem gyermekének feltétlen hitelt adva, a bántalmazót elítéli, mondván: „jelentsd fel,” sőt útmutatással szolgál, mit és hogyan vádoljon, az ily gyermek kárörvendő, irigy, bosszuálló, árulkodóvá válik.

Pártatlanság, részrehajlatlanság, igazságos szigor vezérelje a tanítót és gyermekei e rossz tulajdonságról le fognak szokni.

A csúfolódással, árulkodással karöltve jár a szidalmazás, a káromkodás. Mindkettő undok, bűnös szokás. Hogy a gyermek e rút tulajdonságról leszokjék, szükséges, hogy a tanító, amennyire ezt jogának túlkapása nélkül teheti és ellenőrizheti, tartsa vissza a gyermeket a rosszak társaságától. Főleg azonban tanítással és erkölcsi intelligenciával lehet a gyermekeket e rossz tulajdonságról leszoktatni.

Gyakran tapasztaljuk, hogy gyermekeink parancsainkat nem teljesítik, nem hallgatnak a szóra, azaz engedetlenek. Az engedetlen gyermeket engedelmességre kell szoktatni, annak belátására kell vezetni, hogy a szülő vagy a tanító akaratával szemben az ő akaratuk lehetetlen. Leghelyesebben úgy szoktatjuk le gyermekeinket az engedetlenségről, ha parancsolatainkat következetesen végrehajtjuk, ha keveset tiltunk, de egyúttal tartózkodunk a sok parancsolástól. Egy-egy dicséret nem árt, de óvakodjunk a gyakori jutalmazástól, mert ha ezt megszokja, jutalomért teljesíti majd utasításainkat.

Nap-nap után van alkalmunk látni, hogy egyik-másik gyermek kötelességét nem teljesíti pontosan, sőt igen gyakran sehogysem, azaz hanyag. A hanyagságnak sok esetben a szülők nembánomsága az oka, részint mert otthon a kellő ellenőrzést nem gyakorolják, részint pedig mert gyermekeiket tevékenységre nem szoktatják és ez döntő befolyást gyakorol némely gyermekre és a legjobb iskola sem képes helyrehozni azt, mit a szülők e tekintetben mulasztanak. A hanyagságról leginkább azzal szoktatjuk le gyermekeinket, ha a szülő vagy tanító a teendők iránt érdeklődést tud kelteni, ha a munkát a gyermekkel megkedveltetni tudják. Iparkodjék a tanító a gyermekek szeretetét megnyerni, mert ha a tanítót tisztelet és ragaszkodás környezi, mindent el fognak követni, hogy szorgalmukkal, figyelmökkel a tanító meglegedését kiérdemeljék.

Ha figyelemmel kísérjük gyermekeinket, tapasztalni fogjuk, hogy saját tévedésükért másokat hibáztatnak és okoznak, s ha a tanító nem eléggé tapintatos, az ártatlan gyakran bűnhődik. Természete ez a gyermeknek, hogy másokat felelőssé tesz és ha látja, hogy ez sikerül neki, tervszerűen ismételni fogja és megszokja a legnemtelenebb tulajdonságot — a hazudozást. Ez talán a gyermekek legnagyobb lelki betegsége. Nem lehet eléggé óvatos sem a szülő, sem a tanító, gyermeke úton-útfélen hazudni fog s bár ismeri a hazugság súlyos következményeit, nem fog leszokni róla, vele fejlődik, vele erősbödik ez és ha csirájában el nem fojtjuk, gyenge jellemű embereket nevelünk. Ha van sok hiba, mi a gyermekkel vele születik, a hazudozás nem az. A hazudozás nemtelen tulajdonságának ébresztésére a család és környezete bír határozott befolyással. Valamint a szép, igaz és nemes iránti érzelem gyökeret ver a gyermek zsenge kebelében, azonképen a hamisság, a hazudozás átszivároghat a gyermek fogékony szívébe és nehezen megy ott a tanító munkája, hol már korai kéreg fedi a gyermek ifjú kedélyét.

E bűnös tulajdonságról csak akkor tudjuk gyermekeinket leszoktatni, csak akkor gyógyul ki a gyermek e lelki betegségből, ha belsejére, kedélyére tudunk hatni; nem megvetéssel, hanem vallásos eszközökkel vezetendő a gyer-

mek arra, hogy ki az igazság útjáról letér, Isten és ember előtt rosszat cselekszik. A szülőknek legszebb hivatásuk épen abban rejlik, ha gyermekeik lelkében a szép és igaz iránt érdeklődést tudnak kelteni, ha gyermekeiket istenfélelemre tanítják; mert az a gyermek, ki szüleitől tanulja szeretni és tisztelni az Istent, annak szívében nemcsak a vallásosság érzelme honol, hanem abban egyúttal a legszebb, a legnemesebb érzelmeknek egyike ver gyökeret, *az igazság szeretete*.

A hazudozás iránti hajlam létrejöttét észszerű és tapintatos eljárással szintén meg lehet akadályozni. Ha növendékem pl. későn jön iskolába, vagy a leckéjét nem tudja, vagy az iskolaszereket rongálja stb. nem kérdezem mért jön későn, vagy mért nem tanult, hanem avval kezdem: „Ugye téged idejében iskolába küldtek, az utcán ténferegteél és a leckédet azért nem tudod, mert játszani kellett.“ A gyermek nem meri tagadni és hallgat. Ellenben ha kérdezem az okát, szemenszedett hazugságokkal és kifogásokkal fog élni. Ilyenkor azt is szoktam mondani „fiacskám, valld be az igazat, semmi bántódásod nem lesz.“ A gyermek tudva azt, hogy nem büntetem, az igazat mondja. De ha találkozik egy, ki konokul megmarad állítása mellett, addig nem nyugszom, míg meg nem győződöm róla, hogy a gyermek bünös-e vagy sem és ha megtudom, hogy tudva hazudott, kétszeres büntetést mérek rá, mondván: „Ezt azért kapod, mert hazudtál, máskor ha valamit teszesz, mondd meg az igazat s nem lesz baj.“ A gyermekek ezt észreveszik s ha látják, hogy a tanító következetes és nem tűri a hazudozást, le is fognak róla szokni. Egyszer volt alkalmam két gyermek párbeszédét végighallgatni, közülök az egyik büntetést kapott, mert hazudott s a bünös azt mondta: „Most mi hasznom, hogy hazudtam, a tanító bácsi úgyis megtudja mindig az igazat, inkább magam mondom meg a valót.“

Hogy mennyi bajnak az okozója a hazudozás, azt valamennyien tudjuk, én többek között csak egyre akarok rámutatni, a lopásra. Ha a tanító megtudja, hogy egyik-másik gyermek kisebbszerű lopásokban bünös, iparkodjék ily esetekben a gyermek szívére és értelmére hatni, ne a büntetéstől való félelem tartsa vissza a gyermeket, hanem annak belátása, hogy amit tett, az erkölcs-telen. Oly gyermek azonban, kinél a lopás iránti hajlam oly nagy, hogy mindent, mi keze ügyébe akad, ellop, az ily gyermekkel a lehető legszigorúbban kell elbánni és azt a legkeményebben kell megbüntetni. Célszerű ily esetben tapintatos módon a szülők figyelmét felhívni és sok szülő örködni fog gyermeke fölött. Vannak azonban szülők, kik gyermekük ebbeli hibáit takargatják, sok esetben segédkezet is nyújtanak, ilyenkor igen nehéz a tanító feladata, de azért nem lehetetlen, hogy a gyermek meg tud javulni. A kizárással nem érünk célt, mert az ily gyermek úgy sem szeret iskolába járni és ha a többi gyermekeket az iskolában meg is tudjuk óvni a társaságától, az utcán vagy egyebütt nem. Igaz, hogy a gyomot ki kell irtani, mert a gyomirtással a többi növények életnedvét gyarapítjuk, de nekünk nem az a célunk, hogy irtsunk, hanem hogy az erkölcsileg sülyedt gyermeket megjavítsuk.

Szerintem az oly gyermeket, kinél az erkölcsi érzelem oly gyenge, hogy a lopás nála hajlammá fejlődött, legérzékenyebben avval büntetjük, ha tanuló-társai, vagy ha az sem használ, az iskolaszék előtt megszégyenítjük s addig, míg javulást nem látunk, szigorúan megtiltjuk, hogy osztálytársai vele barátkozzanak, akár az iskolában, akár az iskola falain kívül. Sem bezárás, sem testi fenyíték annyira nem fáj a gyermeknek, mint a mellőzés. Eleinte talán fel sem veszi, de idővel megmozdul a lelkiismerete és a legtöbb esetben megjavul. Természetesen szigorúan kell a tanítónak örködni, hogy a gyermekek utasításait pontosan és lelkiismeretesen végrehajtsák s egy percig sem szabad figyelmen kívül hagyni az erkölcsileg beteg gyermeket és ha a javulás jelei

mutatkoznak, a tanító ne késsék a javulót biztatni és a jóban kitartásra serkenteni.

Hogy a gyermekek hibáit gyökeresen megjavítsuk, közelebb kell hozni az iskolát a szülői házhoz. Sajnos, ma az iskola még mindig annyira van a szülői háztól, mint Makó Jeruzsálemtől. A kettő között nagy válaszfal van még s míg ezt a falat le nem döntjük, a tanító munkája nem lesz sikeres s a reá bizott gyermekeket csak ügyel-bajjal tudja hasznos állampolgárokká nevelni. Tagadhatatlan, hogy a tanító személye, egyénisége tud az iskola iránt bizalmat kelteni s egyik-másik szülő bizalommal is fordul tanítójához, ha ennek szükségét látja, a legtöbb szülő ellenben huzódozik az iskolától és kerüli tanítójával az érintkezést. Ezt az állapotot megjavítani a társadalom feladata. Sajnos ma, ha a tanító keresi az összeköttetést, a szülők félremagyarázzák a dolgot s a tanító ebbeli eljárásában önérdet, öncélt vélnek látni s a dolgot ily értelemben pertraktálják is gyermekeik előtt.

Ha a tanító egyik-másik rakoncátlan, verekedő gyermeket, kellő határok között testileg megfenyít, s a szülő a legkisebb csekélység miatt az iskolaszékhez fut, a társadalom meg „tanbetyár“ epitetonnal tünteti ki a tanítót, továbbá ha a szülő gyermekei előtt tanítóját gyalázza, rágalmazza, és a tanító tekintélyét, egyéniségét a sárba tiporja, ott a tanító legnagyobb ügybuzgalma mellett sem lesz képes az iskolát a szülőkhöz közelebb vinni. Az iskola és a szülői ház közt fenálló válaszfal ilyenek után nem fog ledőlni, bármennyire döngetjük is azt, bármilyen hasznos és üdvös újjításokat teremtünk is a pedagogia terén. Mindannak dacára nekünk félu-ton megállnunk nem szabad, fel kell használnunk minden alkalmas eszközt, hogy a reánk bizott lelkileg beteg gyermeket meggyógyítsuk, nem törődve azzal, vajjon elismerés vagy gáncs ér-e bennünket lelkiismeretes, önzetlen munkánkért.

Bátor leszek néhány segédeszközt felsorolni, melyek ha alkalmazhatók, feltétlenül hasznára lesznek a gyermeknek és az iskolának egyaránt.

1. Jó nevelési segédeszköz volna, ha a humánus egyesületek mintájára *nevelési egyesületek* létesülnének, melyeknek élére községeink kitünőségei állnának, s évenként többször, különösen a téli hónapokban társas összejöveteleket rendeznének, melyeken az arra hivatott egyének a nevelés körébe tartozó tárgyakról oktató előadásokat, felolvasásokat tartanának és azokat a szülők nézetének bevonásával megvitátnák. Tanítók, tanítónők, óvónők már hivatásuknál fogva tagjai legyenek ily egyesületeknek, hogy így is alkalmuk legyen a szülőkkel gyakrabban érintkezni. Továbbá nemcsak szülők legyenek tagjai ily egyesületeknek, hanem serdültebb leányaink és ifjaink is. Feladata leend ezen egyesületeknek, bizonyos mértékben gyermekvédelmet is gyakorolni, t. i. amennyire lehet, a gyermekeket a rosszak társaságától visszatartani. Ha eleinte sok szülő idegenkedni is fog a nevelési egyesületektől, idővel be fogja látni, hogy annak áldásos működése célra vezet és majdan szívesen támogatják. A nevelési egyesületek céltudatos működése nagyban elősegíti majd az *egységes nevelést*, idővel a család és iskola a nevelésben egymást közösen támogatni fogja, az eszközök megállapításában és alkalmazásuk módjában bizonyos tervszerű eljárás, egyöntetűség fog létrejönni; a szülő és tanító közt nem lesz annyi véleményeltérés s a tanító a lelki tehetségek kiművelésére és az erkölcsi érzelmek meghonosítására nagyobb gondot fog fordíthatni.

2. Jó segédeszköz volna, ha az állam népies nyelven megírt ingyenes nevelési könyvecskéket osztana ki a nép között. A csecsemők neveléséről van ilyen könyvecske, s hogy ennek sok szülő hasznát veszi, kétséget sem szenved. Ha ezen könyvecskében általános szabályokat felállítani nem is lehet, az mégis útmutatással szolgálhat, hogy egyik-másik hibáról hogy lehet a gyermekeket leszoktatni. A testi erők fejlesztésére az ily könyvecske feltétlenül

döntő befolyással lehet. Egyáltalán tanácsos volna, ha a műveltebb szülők egyéb olvasmányaik mellett itt-ott nevelési munkát is olvasnának, sőt ha könyvtárukból a jó pedagógiai munkák sem hiányoznának.

3. Hasson oda minden tanító, hogy ott, hol a helyi viszonyok megengedik, a fellépő rendszer honosíttassék meg. Előre bocsátom, hogy általános műveltséggel és kellő szakképzettséggel bíró tanítók kezében látom a mai iskolákat. Hogy az a tanító, ki huzamosabb ideig egy és ugyanazon osztályban tanít, remekelni tud, magától értetődik, a gyermekek sokat fognak tudni. De hogyan állunk nevelés szempontjából az osztályrendszerrel? A gyermeki lélek megfigyeléséhez idő kell, 70—80 gyermeket 1—2 hónap alatt megismerni nem lehet s vagy a tanításnak, vagy a nevelésnek szenvednie kell, ha minden évben más-más anyagot kapunk. Továbbá bármennyire hangoztatjuk is, hogy egy és ugyanazon iskolában a nevelésnek egységesnek kell lenni, 4—8 ember nem bírhat egyforma elvekkel, egyforma metodussal. Hosszú, igen hosszú idő kell ahhoz, hogy a gyermeket teljesen kiismerjük s csak hosszabb megfigyelése és alapos tanulmányozása a gyermeki léleknek teheti képessé a tanítót, hogy a gyermekben szunnyadozó rossz tulajdonokat, vagy hajlamokat felismerje s ahhoz képest a hasznos, célravezető eszközöket alkalmazhassa. Ha ellenben egy osztály 3—4 éven át egy tanító vezetése alatt áll, a tanító a tanítás mellett, a nevelésre is elegendő gondot fordíthat. 3—4 év alatt lehet a gyermeket arra nevelni, mivel tartozik embertársának, hosszabb idő alatt a hajlamok szilajságát megzabolázzhatjuk és a gyermek megtanulhatja önönmagának megismerését, saját hibáinak szigorú elbírálását, megtanul mások hibáinak megítélésében jóindulatot és elnézést gyakorolni; szóval 3—4 év alatt a gyermek lelkében lakozó hibákat megjavítani lehet, ellenben, ha csak egy évig foglalkozunk a gyermekkel, még csak fél munkát sem végzünk.

4. Hogy a példa egyike a leghatalmasabb nevelési eszközöknek, azt bővebben fejtegetnem nem kell. A példa azonban ne legyen színlelt, hanem igaz szívből eredő. Szülőjétől és tanítójától lásson a gyermek következetességet a munka kivitelében, önállóságot az elvek végrehajtásában és szilárdságot az akaraterőben; szülője és tanítója ajakáról hallja az igazmondást, akkor gyermekeink képesek lesznek magasabb erények gyakorlására. Az apa példájából tanuljon meg a fiú *akarni*, az anya példájából a leány *lemondani*.

Felolvasásom végére értem. Vajha minden tanító megnyugvást lelne azon tudatban, hogy a nevelés nagy és nehéz munkájában sikerrel résztvett, hisz nagyobb öröm, nagyobb boldogság tanítóra nem létezhetik, mint azon tudat, hogy felekezetének és a hazának jó, derék és hasznos polgárokat nevelt.

Ujvidék.

Fürst Salamón.

A t betű.

Abc-és könyvemben, mint első mássalhangzó, a *t* betű szerepel. Már az első kiadás alkalmával ez ellen felszólalásokat hallottam. Sőt midőn egyesületünk egynéhány évvel ezelőtt a tanítóság írásbeli véleményét kérte be olvasókönyveinkről, sokan ismét helytelenítették a *t* betűvel való kezdést. Ennek ellenére könyvem javított új kiadásában a mássalhangzók sorját ismét a *t* betűvel kezdem.

Ugyan micsoda érvel léptek fel a *t* betű és az avval való kezdés ellen?

„Nem lehet *hosszasan hangoztatni* és ezért megnehezíti az olvasás tanítását a legelső fokon.“

Vajjon mit tapasztaltak azok, akik a *té*-t. egy későbbi fokon tanítják?

megszűnt-e az a képzelt hangoztatási nehézség? Mit is értenek ez alatt: „*hosszasan hangoztatni?*“

Némelyik mássalhangzót csakugyan lehet hosszasan hangoztatni (r, n, m, v, z, l, s, f) és ezt némelyek arra használják fel, hogy a gyermekkel tulságosan vontatva hangoztatják e hangokat, míg egy-egy magánhangzót, mondjuk az i-t hozzámondatnak, ilyenformán: rrrr-i, nnnn-i stb. Mikor aztán azt látják, hogy a gyermek mindig csak ugyanugy rosszul ejti ki, végre kénytelenek megmondani neki, hogy bizony azt úgy kell kimondani, hogy *ri, ni*. Hát akkor mire való volt az a kizökkentés? Avagy azt gondolják-e, hogy a 6 éves gyermek maga találja ki, hogy a sok, sok *r* meg egy *i* együtt annyit jelent, mint *ri*? Ezt a szócskát nem hallotta ő sohasem másképen, mint így: *ri*, ezért nem látja be a hasznát vagy célját annak, hogy miért kell neki az *r*-et olyan sokszor kimondani.

A hosszas hangoztatás nem segíti elő a gyermeknél az olvasás könnyű megtanulását; hátráltatja azt, sőt inkább előidézi az úgynevezett *vontatva olvasást*. A gyermekek még sokáig így olvasnak: i-mmmrrrrr-e, nnnnemmm rrrrr-i, vvvvizzzz . stb.

Igy nem beszél senki sem, ezért így olvasni sem szabad, még a legeslegelső fokon sem. Szakítani kell a hosszas hangoztatással, ahogy szakítottak a betűztetéssel. Akár így mondjuk a gyermeknek: *el—e = le*, akár így: *llll—e = le*, nem nagy a különbség.

Az olvasásra meg kell a gyermeket tanítani természetes, azaz egyszerű módon, minden cifrázás, körülírás, magyarázgatás vagy bármi teketóriázás nélkül. Mert hiába követeljük, hogy tudja azt, amit még sohasem tanult, sohasem hallott. Megmondjuk és utánmondattuk az összeolvasásnál, hogy: *t—i = ti*, *t—ü = tü* stb.

A gyermek ezt így szépen megtanulja, jobban felfogja és belátja, mint mikor hosszasan kell hangoztatnia. A fononimikai módszer is arra törekszik, hogy a gyermekkel a mássalhangzót a magánhangzóval *egyszerre* — hosszasan hangoztatás nélkül — kimondassa. Ez a helyes eljárás.

Ez alaptalan ellenvetéssel szemben pedig a *t* betűnek a többi mássalhangzó előtt való használata rendkívül sok, az első nagy nehézségek idejében megbecsülhetetlen előnyt nyújt. Iratása nagyon könnyű az *i* és *u* után. De legnagyobb előnye, hogy minden magánhangzóval egybekötve értelmes szót alkot és így a hangoztatás és szétbontás e kezdetleges fokon nagyon sok anyagot nyújt, annyit, mint egyetlenegy más mássalhangzó sem. Ezek az előnyök a csak képzelt hátránnyal szemben indítottak engem arra, hogy *t* betűt első mássalhangzónak meghagyjam és emiatt tartotta meg ezt a sorrendet sok más Abc-és könyv szerzője is, kik könyvükkel ebben engem utánoztak.

Müller Adolf.

Levél a szerkesztőhöz!

Én már útra keltem. Mesteri tollra, művész ecsetjére méltó a táj, melyen rövid pihenők után végigszáguld vonatunk. Csak Svájc világszép panorámái vetekedhetnek vele. Ott látjuk az egyik oldalon a szőlőkkel beültetett zalai kúphegyeket, melyek hősi regékről tudnak „a magyar előidőkből“ a másik oldalon pedig Mesterházy tájképei kelnek életre. Közöttük az örökké hullámos szép magyar tenger. Mig szemünk gyönyörködve siklik végig a remek képen, szivünkbe nyugalom száll. A vonat éles füttye ébreszt föl merengésünkből. Állomáshoz értünk, célnál vagyunk. Kicsi málhánkat kézbe véve, sietünk az állomástól alig néhány száz méternyi távolságra fekvő villaszerű épület felé, melyen már messziről szembetűnő felirat hirdeti az épület rendeltetését:

Magyar-zsidó tanítók nyári otthona, alatta pedig a jelszó: „Itt pihen, ki sohasem nyughatik.“ Fölmegyünk a tágas verandára, ahol kis asztalkáknál több csoport férfit látunk. Hangos „Isten hozott“-tal fogadnak bennünket. Körülnézünk; mindenütt rend, tisztaság. Amint kijelölt lakásunkat a házban elfoglaltuk, közéljük keveredünk, hogy lássuk, mit mívelnek itt azok, „kik sohasem nyughatnak.“ Hosszú, kényelmes falócán hárman hangosan vitatkoznak és a vitából ki-kihallatszik: „phonomimika,“ „régimódszer.“ Odább két alak Moltke ábrázattal hajol a sakktáblára, hogy csatatervét megállapítsa. Magányosan ülő alakot látok odébb, kezében könyvvel: Felmérit tanulmányozza. Egy másik csoport zsidó tanügypolitikai kérdéseket feszegethet, mert ilyforma hangok hallhatók: „rohamosan haladtunk,“ „a zsidó iskola egy időben megfeledkezett rendeltetéséről.“ Érezzük, hogy *otthon* vagyunk. Alig, hogy belemelegedtünk a barátságos környezetbe, ebédhez szólítanak bennünket. Középkorú (nem fiatal!) tisztán öltözött zsidó asszony tálal. Mindnyájan megmossuk kezeinket, mielőtt asztalhoz ülünk. Kíváncsi vagyok a menüre Ekkor — szűrő fájdalmat érzek és — fölébredek. Az átkozott légy épen akkor csípett meg, mikor a legérdekesebb részhez jutottam.

Nagy József kartársunknak az ujvidéki körülésről szóló tárcáját olvastam, miközben elnyomott az álom és az ott olvasottak folytatásaként álomban Csukásinak, egyletünk érdemes alelnökének életrevaló eszméjét megtestesítve láttam. Vagy tán nem is aludtam, csak ábrándoztam. Elgondolkoztam afölött, hogy még mindig némileg rajtunk van az ősi, a hagyományos „slemiség“ átka, ha ott, ahol az eszme fölvetett, azonnal meg nem ragadjuk az alkalmat, hogy fölrázzuk ezt a fatalista népet — a zsidó tanítót —, mely tudja, hogy kívülről nem várhat segítséget és még sem teszi meg *azonnal* az első lépést az életre való eszme megtestesítéséhez. Mert bevallom, hogy már rég nem hallottam életrevalóbb eszmét, amely annyira megérdemelné, hogy az ige testté váljék, mint az, amelyet Csukási kartárs Ujvidéken fölvetett. Persze, ő innen-onnan két évtizede — vagy tán több is? — kezét a zsidó tanítóság ütőerén tartja, és tisztában van véle, mi fáj és hol fáj. Nem csodálkoznám, de fájlalnám, ha ez eszme is, mint annyi sok más, pusztában elhangzó szó maradna. Különösen arra nézve volna fontos a Balaton mellett létesítendő otthon, kinek nem gyógyfürdőre, hanem üdülésre, pihenésre van szüksége, hogy a munkától és gondoktól elrongyolódott idegzetét megerősítse és lelkeleg-testileg fölfrissülve folytathassa nemes munkáját. És az ilyeneknek száma épen nem csekély. Meghánytam-vetettem a dolgot, számoltam, kombináltam és úgy találtam, hogy az eszme realizálható.

Nem akarok eléje vágni a dolognak vagy épen terveket csinálni, amihez nem értek. De tudom, érzem, hogy méltó dolog volna az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“-hez az üdvös eszme megvalósítása és akkor, midőn gyűléseinken minden legkisebb methodikai kérdésnél tűzbe jövünk, emellett fölkarolni és teljes erőnkkel megvalósítani törekednénk sok zsidó tanítónak ma még az utópiák honába tartozó forró vágyát: hogy a testet-lelket fölfrissítő magyar tenger vizéből meríthetne új erőt új küzdelemhez.

Szerkesztő uramnak

igaz tisztelője,

Kiskőrös.

Havas Henrik.

Szerkesztői megjegyzés: A Csukási által Ujvidéken felvetett eszmét, konkrét javaslat alakjában, a közp. választmány ülése elé fogjuk terjeszteni. Végérvényes határozatot ez ügyben a teljes választmány és a közgyűlés lesz hivatva mondani. Ha a hazai tanítóság lelkesedéssel felkarolja és magáévá teszi az eszmét, úgy Isten segítségével, rövid idő alatt felépítjük a magyar-zsidó tanítók nyári otthonát.

SZEMLE.

Tanügyi mozgalmak.

‡ Az Eötvös-alap ez idei közgyűlése elé feszült figyelemmel fordult a tanítóság. Csalódtunk, mint annyi százszor, ezúttal is. Az alapszabályok régóta várt módosítása elmaradt; elhalasztották a jövő évre, talán akkorára kialakul az „egységes közvélemény,” melynek alapján jótékonyan működhetik ez a mi jótékonyagra született országos egyesületünk. A tervezett módosítást tanulmányozás és hozzászólás végett előzetesen megküldik az összes tanítóegyesületeknek. Addig is felvehet az elnökség *évdíjas* tagokat utánfizetés vagy részjegyváltás kötelezettsége nélkül is. Ez idén mintegy 8000 korona került kiosztás alá.

+ Az Orsz. Bizottság nagygyűlése igen mozgalmas volt. Szemére vetették az elnökségnek, hogy nem tevékeny. Nem dolgozik, s hogy a jövőben „*igazán dolgozhasson,*” még egy titkárt választottak. Tehát egy új hivatallal, egy új emberrel több „intézkedhetik.” Jó reménységgel nézünk a „jövő” munkásság elé s csak azt nem tudjuk helyeselni, hogy megint oly férfiútól várnak munkásságot, aki más egyesületben is óriási munkát vállalt. Vajjon bir-e majd az új titkár *itt is eleget dolgozni?* . . . Az augusztusi közgyűlés első pontja „*az ország összes tanítóinak fizetésrendezése*” volt. Gabel Jakab, az egyik előadó, a következő javaslatot nyújtotta be: 1. Magyarországon akár felekezeti, akár a községi, akár az állami tanítóknak kevesebb kezdőfizetése és lakáspénze nem lehet, mint amennyi az állami tisztviselők XI. rangfokozata III. osztálybeli hivatalnokának. 2. Ezen alapfizetés 10%-a képezze az öt évről öt évre kijáró korpótléket. 3. Tanítói fizetés kizárólag készpénzben szolgáltatandó ki. 4. Ha az iskolát fentartó hitfelekezet, vagy polgári község a fizetés-minimum megadására képtelen, a fizetést az állam egészítse ki hasonló eljárással, mint azt az 1893. évi XXV. t. c. a lelkészekre nézve szabályozta. 5. Azt a tanítót, akinek fizetését az állam egészíti ki, állásában a közokt. miniszter erősíti meg. 6. Minden tanító hivatalba lépése előtt tegyen esküt a magyar alkotmányra a kir. tanfelügyelő kezébe. 7. Megbizatik az Orsz. Bizottság, hogy az itt kifejtett elveket kellő megokolással emlékiratba foglalja s kérje a közokt. minisztertől, valamint a magyar törvényhozástól a tanítói fizetések kiegészítéséről szóló 1893. XXVI. t. c. revízió alá vételét. Előadó egyúttal jelenti, hogy számos felekezeti egyesület hozzájárult az Orsz. Biz. igazgató tanácsának eme álláspontjához. Köztük az *Orsz. Izs. Tanítóegyesület is, mely terjedelmes memorandumban határozta meg állásfoglalását.* Ezt jelzi az Orsz. Bizottság „*Hivatalos Ertesítő*”-je is. — A közgyűlés úgy határozott, hogy egyelőre Gabel javaslata értelmében kíván sürgősen eljárni. A jövő évre azonban *egyetemes tanítógyűlést* hív egybe, melyen újból szóba kerül a tanítói fizetések és tanítók jogviszonyainak ügye. Ezen gyűlésen a másik előadó, Száva János, határozati javaslata alapján fognak tárgyalni. Húsz pontból álló, a mélyreható tennivalók egész seregét magában foglaló javaslatát, tagjaink előzetes tájékoztatása végett egész terjedelmében közöljük. Szükséges, hogy a tanítóság alaposan készülve, tanulmányozva a maga dolgait, ezrével jöjjön fel erre az egyetemes tanítógyűlésre. Adjon már egyszer hangot a magyar tanítói közvélemény. Száva János javaslata így szól:

„*Magyarország összes tanítóinak tisztességes kenyeret követelünk!*” Ennélfogva kívánjuk: 1. hogy a mikor az állam az állami jellegű iskolák tanítóinak fizetését rendezi, ugyanakkor intézkedjék a másjellegű iskolák tanítóinak fizetéséről is; ne tegyen tehát a fizetéssel a tanítók között különbséget, hogy amíg egyrészüket állami közpénzből tűrhető helyzetbe iparkodik juttatni, addig a többieket, akik, a ma fennálló iskolajogunk következtében, nem állami jellegű iskolákban ugyan, de ugyanazon célokat szolgálják, meghagyja továbbra is a magyar kultúra országos koldusainak, városok nyomorultjainak, falvak szegényeinek. — 2. A népnevelés- és oktatás állami érdek. Az iskolafentartás joga és kötelezettsége első sorban az államot illeti. Magyarországon minden iskolának egy a hivatása és a rendeltetése, egy a feladata. Magyarországon minden iskolának legelső sorban a magyar nemzeti állam céljait kell hűségesen és buzgón szolgálnia. Ennélfogva bármilyen jellegű az iskola, minden magyar tanító a magyar állam tisztviselője. Azért kívánjuk, hogy az ország összes

tanítóinak fizetése a hasonló képzettségi fokon álló állami tisztviselők fizetéséhez mértén azzal egyenlően állapíttassék meg. A képzettségi fok mértéke az érettségi bizonyítvány, mellyel a tanítói oklevél egyenlő értékűnek és egyenlő jogosításúnak mondassék ki. — 3. Magyarországon minden tanítónak, aki magyarul tud és magyarul tanít, tekintet nélkül az iskola jellegére — tehát akár állami, akár községi, vagy felekezeti — akár uradalmak, társulatok, egyesek által fentartott községi vagy felekezeti iskolánál működnek, ideértve a tanítói árvaházak nevelőit, valamint a kincstári tanítókat is — egyenlő fizetése legyen; és pedig legalább is annyi kezdőfizetése legyen minden tanítónak, mint amennyi az állami tisztviselőknek a XI. rangosztály III. fokozatában. Korpótlék fejében öt évről öt évre, az alapfizetés 10%-a jár. — 4. A törvényhozás előtt fekvő fizetésrendezési javaslatba vétessék föl egy szakasz, mely rendelje el, hogy a törvény életbeléptetése után hat hó múlva minden iskola-fentartó köteles saját alkalmazottjainak fizetését a törvényben megszabott elvek és fokozatok szerint rendezni. E végből az 1893:XXVI. t.-c. tovább fejlesztendő, illetőleg revízió alá veendő. — 5. Fizetését minden tanító készpénzben, az állampénztártól kapja. Földmiveléssel foglalkozó községekben azonban a fizetés egynegyede földben is kiszolgáltatható, (szükséges ugyanis, hogy a tanító a falusi népnek a mezőgazdaságban is vezetője legyen). — 6. Az iskolafentartók a fentartásra való összeget tartoznak évről-évre az állampénztárba beszolgáltatni. Ha pedig a fizetési minimum megadására képtelenek: iskolájukat átveszi az állam; esetleg az illető iskolai fentartónak vagyoni állapota és jövedelmei arányában a tanító fizetését az állam kiegészíti és pedig olyan összegig, mint amennyit a hasonló ideig szolgáló állami iskolai tanítónak az új törvény biztosít. Továbbá a tanítónak minden szerzett joga tiszteletben tartassék. Ily esetben a jelenben fentartott tanítói állomás vagy állomások javadalmi hitelesen összeirandók. A tanítói fizetés kiegészítésénél a segélyezés módjának és keresztülvitelének meghatározásában, vegye irányadóul az állam a papi kongruális törvényt (1893:XXV. t.-c.), hogy így a felekezeti féltékenység a legszélső határig kiméltessék. (És ha a felekezetek nem érzékenykedtek az államsegélyt igénybe venni papjaik javára, tanítóik és a népoktatás érdekében sem fognak attól idegenkedni). — 7. A megállapított kiegészítő fizetést is az állampénztártól kapja a tanító. — 8. Az állami segélyben részesülő iskolák tanítóit az iskolafentartók választják, de állásukban való megerősítésük és fegyelmi vétség útján való elmozdításuk a miniszter elé tartozik. — 9. Hivatalba lépése előtt minden tanító tegyen esküt a kir. tanfelügyelő kezeibe. — 10. Az állami tanterv anyagának feldolgozása minden tanítónak első sorban való kötelessége és főfoglalkozása. Minden egyéb foglalkozás — mint a hitoktatás, kántorság stb. — csupán mellékfoglalkozás. Az ezekért járó külön díjazás fizetésekiegészítésül nem szolgálhat, sem a nyugdíjigényből le nem üthető. — 11. Az iskola igazgatója felekezeti iskolákban is csak tanító lehet. — 12. Az iskola igazgatója a község előljáróságának hivatalból tagja legyen. — 13. A felekezeti iskolák iskolaszékeinek is csupán az iskola külső ügyeinek gondozása tartozzék hatáskörébe. — 14. Minden tanító az általános tanítóegyesület kötelezett tagja legyen. Gyűlésekre fuvart, kedvezményes vasúti jegyet és napidíjat kapjon. — 15. Magyarország területén néptanító csak az lehessen, akit arra a magyar közoktatásügyi kormány okmánnyal képesít. Minden képesítő okmány egyöntetű és egyenértékű legyen. Ennélfogva az állami tanító- és tanítónőképzők részére kiadott tanterv állami képesítés mellett legyen kötelező a felekezeti tanító- és tanítónőképzők részére is. Ezért a felekezeti tanító- és tanítónőképzők felekezeti jellegük meghagyása mellett ugyan, de a magyar nemzeti nevelés biztosításával és megfelelő szellemi színvonalra való emelkedés kötelezettségével, a szükséges államsegélyben részesítendőek. Amely felekezeti képző az államsegélyt és az ezzel járó magyar nemzeti szellemű állami ingerenciát elfogadni nem akarja, vagy területiális szempontból fölösleges: az bezárandó. (Az egységes magyar tanítói szellem, a magyar állam iránt való hűség és a letett eskü megtartásának ez a mód a legfőbb biztosítéka). — 16. Szervezen az állam a vármegyék területén járási szakfelügyelői állásokat, melyekre csak tanítók nevezhetők ki, ha legalább öt évig elemi iskolában működtek. — 17. Vármegyei kir. tanfelügyelőkké és segédtanfelügyelőkké csakis ily szakfelügyelők nevezhetők ki. A vármegye kir. tanfelügyelője ruháztassák föl közvetlen végrehajtói hatalommal a megye népoktatásügyeinek elintézésében. — 18. A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága szervezze egységes egészé a magyar tanítóságot. Értékesítse a magyar tanítóságban rejlő becses szellemi és erkölcsi

erőket mind a társadalompolitikában, mind a tanügypolitika terén. A nagy társadalmi küzdelemben nekünk magunkért és a népért sikra kell szállanunk. De előbb magunknak is súllyal bíró társadalmi egységgé kell szervezkednünk. Ha ezt elértük, akkor lesz tanítói rend, lesz tanítói osztály, mely hivatása és rendeltetése szerint csak a demokratikus alapra helyezkedhetik. Mi a néptársadalom: az egységes magyar néptársadalom és a magyar nemzeti népállam eszméjének vagyunk harcosai. Ebben a politikában (és nem a pártpolitikában), tehát a nemzet- és az állampolitikában, mint tényezőknél, méltó súlyt kell magunknak szereznünk. Olyan magyar nemzeti társadalmat kell nevelnünk és ezt úgy irányítanunk, hogy elsőrangú politikai célul a nemzeti közművelődést ismerje föl és ennek szolgálatába álljon. Így majd kialakul az a magyar nemzeti *állandó tanügyi közvélemény*, mely most nincs, hanem mindig a vezetők személye szerint változik. Az itt jelzett nagy célra segítő eszközöket általánosságban ezekben jelöljük meg: a) szervezzen az Országos Bizottság központi irodát; b) az Országos Bizottság és a Magyar Tanítók Otthona között benső kapcsolat létesítendő; c) a tanító-egyesületek szervezzenek országsszerte népnevelési egyesületeket. — 19. Kivánunk szolgálati pragmatikát — 20. Megbízta a közgyűlés a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának elnökségét, hogy az itt kifejtett elveket kellő megokolással emlékiratba foglalja s kérje a vallás- és közoktatásügyi minisztertől, valamint a magyar törvényhozástól, hogy az állami tanítók illetményeinek szabályozásáról szóló törvényjavaslatot, valamint a tanítói fizetések kiegészítéséről szóló 1893:XXVI. t.-cikket az itt kifejtett javaslatok alapján módosítsa.

⊙ „**A tanító-egyesületi élet fejlesztésének**“ előadói Nagy László kép. ig. és Máthé József el. ig. voltak. Nagy László a minden hivatalos befolyástól és kötelező kényszertől ment *teljesen szabad tanító-egyesületek* mellett kardoskodott. Céljuk legyen a tanítók anyagi és szellemi érdekeinek előmozdítása. Alakulniok *megyénként* kell, még pedig *általános jelleggel*. Bensővé kell tenni a tanítóegyesületek és az Orsz. Biz. közötti kapcsolatot, úgy, hogy a hazai összes tanítóóság az Orsz. Biz. keretében *egy testületet* alkosson. Ezért a megyei tanítóegyesületek alapszabályai egységes szempontok szerint módosítandók; a felekezeti és általános megyei egyesületek között pedig gyakori és benső érintkezés jöjjön létre. A kormány ezen szabad egyesületek életére ne gyakoroljon befolyást. — A másik előadó a hivatalos és kötelező egyesülés eszméje mellett érvelt, de az Orsz. Bizottság *közgyűlése a szabad egyesülés mellett foglalt állást*, még pedig — egyhangulag. A régi tisztikar megválasztásával a közgyűlés véget ért.

= **A külföldi iskolakönyvek — rólunk.** Az állami tanítók augusztusi közgyűlésén Tomcsányi J. érdekes felolvasást tartott arról, hogy a külföldi földrajzi iskolakönyvek, a külföldi kormányok approbációjával, minő badarságokat terjesztenek rólunk; különösen a mi jó szomszédunk, Ausztria. Tomcsányi mintegy 20 külföldi földrajzi könyvet vizsgált meg. A gyűjtött adatokkal az áll. tanítók orsz. egyesülete a Földrajzi Társasághoz és a magyar kormányhoz fog fordulni, hogy orvosolják a bajt.

⊙ **Gyermekvédelem.** Budapesten 1905-ben nemzetközi hörtönügyi kongresszus lesz. A kongresszus 4 szakosztályában számos kérdést tűztek ki megvitatásra. A 4. szakosztály a *gyermekkel és fiatalokkal* foglalkozik. Tétélek: 1. Az államnak intézkednie kell az elítéltek gyermekeinek védelme érdekében. Melyek volnának e végből a leghathatósabb eszközök? — 2. A fiatalokú büntettek és az elzűllésnek indult vagy erkölcsileg elhagyott gyermekek részére helyén való volna-e megfigyelő intézeteket fölállítani? Ha igen, minő legyen ezek szervezete? — 3. Minthogy egyes államok törvényei szerint a fiatalokú büntettek egy része fogházakban helyezendő el, mily elveket kell figyelembe venni azok elhelyezése, foglalkoztatása és *nevelése* tekintetében? A fiatalokú elítéltek büntetésük egész idejére, vagy annak egy része alatt magánzárkába helyezendők-e el? — 4. A rendes nevelési eszközökön felül, melyek a leghathatósabb rendszabályok arra, hogy biztosítsák az erkölcsileg elhagyott gyermekek megmentését és olyan elzűllésnek indult gyermekek megjavítását, akik még nem követtek el büntetendő cselekményt? — Adtuk e fontos kérdéseket, hogy a pedagógia hivatott férfiai is tudomást vegyenek róla. Hátha nézeteikkel s tapasztalataikkal a jobb megoldás felé siettetik ezen égető kérdéseket!

EGYESÜLETI ÉLET.

Folyó évi augusztus hóban tagsági díjat fizettek :

a) *Pártoló tagok :*

Izr. nőegylet, Derecske	—	kor. 10.—
-------------------------	---	--------------

b) *Rendes tagok :*

Borsodi Miksa, Ürmény	kor. 8.—	Schusdek Sándor, Nagy-Bitse	kor. 8.—
Glück Abr., Radosna	8.—	Takács Ármin, Miava	8.—
Lendler Izidor, Losonc	8.—		

Bárca-gyűjtés :

Lendler Izidor, Losonc ...	5.40 korona.
----------------------------	--------------

Gyűjtés az árva-alapra :

Izr. tantestület, Balassa Gyarmat, Brett Mór igazgató útján	10.— korona.
Lendler Izidor, Losonc	2.50 „

Budapesten, 1903. augusztus hó 25-én.

Győri Adolf
pénztáros.

Iskolai értesítők.

Ismerteti *Rózsa Ede.*

(Folytatás.)

4. *A topolyai izr. népiskola értesítője*, közli: *Rónai M. Dávid*, tanító. Hat osztályú iskola egy tanítóra bízva, avval körülbelül minden el van mondva. Hogy annak dacára mégis oly szép eredményt ért el, mint azt az értesítő mutatja, az kizárólag Rónai kartársunk ernyedetlen szorgalmának és buzgóságának köszönhető. A növendékek száma 53 volt, köztük 7 kitünő, 18 jeles, 16 jó, 5 I. rendű, és 7 II. rendű lett.

5. *A sátoraljaujhelyi auth. orth. izr. hitközségi hat osztályú elemi fiúiskola értesítője*, szerkesztette: *Grossmann Mór*. Az értesítő bevezetésében szerkesztő arról értekezik, hogy nem kell értekezés. Nagyon szép és okos cikkében különben rámutat arra az anomáliára, hogy az értesítőket ötletszerűen, minden rendszer nélkül szerkesztik. Szerinte arra kellene törekedni, hogy bizonyos szempontokat, irányelveket állapítsanak meg az értesítők összeállítására nézve. Az értesítőben egy másik igen szép cikk is van (hiába, nem kell értekezés!), mely a gyermekek lelki életének a megfigyeléséről ad számot. Nagyon szép és nagy szellemességre valló cikkében elmondja, hogy megkérdezte a gyermekektől, hogy mik kívánnak lenni, de egyúttal figyelmeztette őket, hogy mindenki csak olyasvalamit mondjon be, amiről hiszi is, hogy csakugyan az lesz. Kár, hogy a válaszokat helyszűke miatt nem közölhetem, de kérném a szerzőt, hogy azokat egybefoglalva és bizonyára érdekes jegyzetivel ellátva egy önálló cikk vagy tárcsa alakjában lapunkban tegye közé.

A tanév történetéből megemlítem a 6000 koronás alapítványt, melyet az ottani Talmud-thóra egyesület néhai *Glück Sámuel*től kapott hitoktatási célokra. A tanítási eredményt nem mondja sikeresnek az értesítő. A vörheny-járvány szokatlan hosszú időt vont el a szorgalmi időből. A tanév igazán csak dec. 9-én kezdődött s így a legnagyobb odaadás és igyekezet dacára sem volt teljesen elérhető az a tanítási eredmény, ami más esztendőben. „Az az anyag azonban, amelyet az új miniszteri tanterv előír, egészen elvégezhető volt.“ Az iskolai ünnepek között említést érdemel *II. Rákóczi*

Ferencnek, Zemplénavarmegye nagy szülöttjének emlékére június 14-én tartott ünnepély, de hiába kerestem Zemplénavarmegye egy másik nagy szülöttjének, *Kossuth* Lajosnak emlékére tartott ünnepély feljegyzését. Növendéke 154 volt az intézetnek, tanítója 6, köztük 4 hitoktató. Az egyesület kiadványait használták.

6. *A sátoralja-ujhelyi status quo izr. anyahitközség elemi fiú- és leányiskolájának értesítője.* Az értesítőben *Knopfler* Sándor, veterántanító számol be a tanítás eredményéről, amit, tekintettel a több hónapig tartó járványra, nem mond egészen kielégítőnek. Az iskolai könyvtárra nagy gondot fordítanak és ezen évben is több becses művel gyarapították. Tanulója 230 volt az iskolának, kik a következő érdemjegyeket kapták az év végén: kitünő 40, jeles 35, jó 85, elégséges 38, elégtelen 32. A tanítótestület 5 tagból áll, kik ez idén *Goldberger* Izidor dr. hitszónok személyében új igazgatót kaptak. Az egyesület kiadványait használták.

7. *A zombori izraelita népiskola értesítője.* A tanulók száma 126 volt, kik közül 20 más vallású is volt. Előmenetelre nézve következőleg oszlottak meg: 19 kitünő, 29 jeles, 47 I. rendű, 19 II. rendű. A tantestület 4 tagból áll. Ünnepélyeket tartottak szept. 10-én Erzsébet királyné emlékére, szept. 19-én *Kossuth* Lajos születésének 100-ik évfordulója alkalmából, dec. 24-én chanuka-ünnepélyt, továbbá még március 15-én, április 11-én és június 8-án. Kiadványainkat használták.

8. *A pozsonyi orth. izr. hitközség elemi fiú- és leányiskola értesítője,* írta *Kohn* Vilmos, igazgató. Ez a jeles iskola ez idén is megfelelt jó hírének. Bizonyítja ezt különben *Plachy* Bertalan, Pozsonyvármegye kir. tanfelügyelőjének az iskolaszéki elnökhöz *Duschinsky* Frigyeshez címzett levele is, melyben úgy az igazgatónak, mint az érdemes tantestületnek teljes elismerését fejezi ki. Az iskola a múlt nyáron Pozsonyban tartott *II. országos mezőgazdasági kiállításon* a kézimunkákat fokozatos tanmenet szerint kiállította. A munkák igen szép méltánylásban részesültek, amennyiben az iskola *az ezüst éremmel lett kitüntetve.* Az iskola ezidén *tápitézetet* rendezett be a szegénysorsú gyermekek számára, hol azok nemcsak ebédet kaptak, hanem a télen keresztül a hidegtől is meg lettek óva. A tantestület 12 tagból áll. A gyermekek száma 202 volt. Kiadványainkat használták.

9. *A balassa-gyarmati izr. elemi népiskola értesítője,* közli *Brett* Mór, igazgató. E kitünő iskola ez évben is gyarapította jó hírnevét. Az iskolának 232 növendéke volt. A tantestület 5 tagból áll. Noha az iskola vörheny-járvány miatt több mint 2 hónapig volt bezárva, az előírt tananyagot mégis befejezték. Az egyesület kiadványait használták. Értesítőjük eladási árából tíz koronát árva-alapunknak juttattak. A derék tantestület e járulékot állandósította is.

10. *A kaposvári zsidó hitközség népiskolájának értesítője,* kiadja az *iskolaszék.* A tantestület 8 tagból áll, kik lankadatlan buzgalommal végezték a tanítás nehéz munkáját. Az iskolának 219 növendéke volt. Mint örvendetes tényt regisztráljuk, hogy a község képviselőtestülete a tanítótestület minden tagjának *drágasági pótlék* címén 100 koronát szavazott meg. A használt könyvekről nem számolnak be ugyan, de feltételezem, hogy a derék tantestület a mi kiadványainkat használta.

11. *A nagykanizsai izr. elemi fiú- és leányiskola és hitoktatási intézmények értesítője,* szerkesztik *Bún* Samu, igazgató és *dr. Neumann* Ede, főrabbi. A nagykanizsai iskola ezidén sem tagadta meg régi jó hírét és oly tanítási eredményt produkált, mely ritkítja párját. Az értesítő részletes, hónapról-hónapra kidolgozott tantervet közöl, melynek olvasása igazi élvezetet okoz és melyet a t. kartársak szives figyelmébe ajánlok. Igazán kár, hogy itt e helyen nem lehet közölni. Ilyen körülmények közt és ilyen

módszer és kidolgozott tanmenet mellett persze nem csoda, ha a lehető legnagyobb sikert érték el. A két intézetnek összesen 269 növendéke volt. A tantestületek pedig 13, illetve 10 tagból állanak.

12. Az *egyesült győr- és győrszigeti izr. hitközség népiskolájának értesítője*, szerkesztette Szőgyi G. Vilmos. A győri zsidó iskolában már évek óta az a szokás dívik, hogy minden évben a tantestület egy másik tagja elnöke a testületnek és ez végzi az igazgatói teendőket. Az iskolaszék elfogadta a tanítótestületnek azt az indítványát, hogy miután megvan időnkénti elnöke, csak ezt és nem a hitközségi titkárt óhajtana tekinteni a közte és az iskolaszék közt közvetítő közegnek. *dr. Pfeiffer Fülöp*, a hitközségnek fenkölt szellemű elnöke *felszabadította* a tanítókat a *tandij beszédésének és elszámolásának* nyüge alól. A tanítás eredménye jó volt. Helyes dolognak tartom, hogy a kitünö rendü tanulók nevét vastagabb betükkal nyomtatják, így ez mintegy kitüntetésszámba megy és buzdítólag hat a többiekre. A tanulók száma volt 380, a tanítóké 10. Kiadványainkat minden osztályban használták.

(Folytatása következik.)

KÖNYVISMERTETÉS.

Bibliai történet és izraelita vallástan. Felekezeti és közös iskolák második osztálya számára. Szerkesztette *Csukási Fülöp*. Ára kötve 50 fillér. 76°

Hogy a bibliai történet és vallástan tanítása felekezeti iskoláinkban nem történhetik kizárólag a biblia fordítása által, már rég eldöntött dolog. Ez a körülmény birta rá egyesületünk vezetőségét, mely az iskola és a tanítás szükségleteit mindig szem előtt tartja és azoknak megfelelni törekszik, hogy külön bibliai történetét adjon ki, annál is inkább, mert ez már a tanítóság régen hangoztatott óhajtása is volt. Az új kiadvány megszerkesztésével a vezetőség *Csukási Fülöpöt* bizta meg, ki e szakmában közreadott könyveivel jogosan tett szert eddig is a legnagyobb dicséretre és ki — amint az előttünk fekvő műből kitünik — e megbízatásnak is fényesen tett eleget. A második osztály számára írt könyvében szerző negyven fejezetben tárgyalja a bibliának a világ teremtésétől József haláláig terjedő történeti anyagát. Az első fejezet a teremtetést írja le. A második és harmadik, az első emberpárral és gyermekeikkel foglalkozik. A negyedik és ötödik Noéval és az özönvízzel. A hatodik a Babel tornyával. A 9.—19. fejezet Ábrahám történetét, a 20.—23. Izsák történetét tárgyalja; a többi fejezet pedig József történetével ismerteti meg a tanulókat. Az elbeszélések hüen követik a biblia menetét, szellemük, söt amennyire lehetett, hangjuk is bibliai; nyelvezetük pedig magyaros és egyszerű, a második osztályos gyermek felfogásához mért. Az elbeszélések hangja és nyelvezete s a bibliai hüség tehát tünteti ki e könyvet a hasonló bibliai történetek közül. Szerző minden egyes fejezet végén az azokból levonható erkölcsi és vallástani tételeket állítja össze egyszerű, velös mondatokban, anélkül, hogy sokat moralizálna vagy a szövegbe bármit is belemagyarázna, ami belöle könnyen le nem vezethető. Végül pedig rövid összefoglalásban közli a vallástani részt, a tiz igét és az ünnepeket. A könyvecske utolsó fejezetét mindama héber imák képezik, melyek a második osztály tanulóinak megfelelnek; fordításuk sikerült.

A könyv gyakorlott pedagógusnak igazán sikerült műve, mely egészen a zsengekorú tanuló felfogásához van mérve. Felekezeti iskoláinkban bizonyára nagy szolgálatokat fog tenni és nagyban elő fogja mozdítani a biblia alapos ismeretét. Egyesületünk ezen új kiadványát is, mely vetekszik a többiekkel minden tekintetben, melegen ajánljuk kartársaink becses figyelmébe.

Adler Simon.

Magyar ABCés Olvasókönyv izr. népiskolák számára. Irta *Müller Adolf*, pesti izr. hitközségi tanító. Hetedik lényegesen javított és bővített kiadás. Bolti ára 40 fillér. Budapest, 1903.

Ez a teljes címe a most ujonnan egyesületünk kiadásában megjelent magyar fibliának. A könyv nem új, hiszen hetedszer adja ki egyesületünk és még sem a régi már. Határozottan változott a könyv és mindjárt hozzá is tehetem, nagyon is előnyére.

Az első rész, a kis betűk ismertetése szép és helyes volt eddig és most is az. Az írott betűk genetikus bemutatása igen sikerült és módszertanilag a leghelyesebb. Csak azt jegyzem meg, hogy ha szerző az idegen betűket már fölvette, mint az y és x-et, helyesnek tartottam volna, ha a qu betűt sem mellőzi. Két-három apró sajtóhibán kívül nem találtam többet és így a könyv szerzője nagyon gondos figyelemmel nézte át a könyvet.

A fiblia különösen az utolsó részben határozottan haladt. Az olvasmányok száma most elég nagy. Van 29 prózai olvasmány, 17 vers és a bibliai történeti olvasmányok, ami összesen elég anyag az olvasás begyakorlására. A fölvevett olvasmányok úgy tartalmilag, mint nyelvileg az I. osztálynak megfelelőek és érdekesek. Legtöbbnyire az osztály beszéd- és értelemgyakorlati anyagának fogalomkörét dolgozzák fel mesék és leírások alakjában. Különös dicsérettel emelem ki, hogy a könyvet igaz zsidó vallásos érzés és hazafias szellem lengi át, nyelvezete pedig magyaros.

Azt kívántam volna még, hogy szerző a könyvnek szakaszcímeit adott volna. Számptalan előnye van a fibliának a hasoncélú könyvek fölött, amiért minden tanító, ki a könyvet használja, nemcsak az egyesület érdekeit, hanem tanítványai és iskolája érdekeit is szolgálja. *Sasvári.*

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Uj iskola. A gálszécsi aut. orth. izr. hitközség az új iskolaévben felekezeti iskolát nyit. Pályázatot is hirdetett egy tanítói és egy tanítónői állásra. Üdvözljük a hitközség vezetőségét derék elhatározásáért.

Debrecen. A debreceni derék hitközség áldozatok árán fentartott iskoláját nagy költséggel kibővíti és az iskolaépületet átalakíttatja.

Pályázatok. Az érsekújvári, a kolozsvári, a tabi és a szomolányi hitközségek az iskoláiknál megüresedett tanítói állásokra pályázatot hirdettek.

Személyi hírek. Az egri hitközség a Lakner Mór tagtársunk nyugdíjazása folytán megüresedett tanítói állásra *Kertész Ignác* volt kisujszállási tanítót választotta meg. — *Schwarz Izidor* kartársunkat, a pesti izr. hitközség elemi iskolájának tanítóját, az aszódi felekezeti iskola tanítójává választották meg. — A kolozsvári állást tagtársunkkal, *Zádor Benő* érsekújvári tanítóval, töltötték be. — A tiszabád-szalóki hitközség *Friedmann Sámuel* most végzett tanítót választotta meg iskolája megüresedett tanítói állására.

Érsekújvár. Az érsekújvári izr. hitközség a folyó iskolaévben megnyitandó leánypolgári iskola igazgatójává *Korányi Erzsébet*, polg. isk. tanítónőt, tagtársunk, *Korányi József*, kispesti állami isk. tanítónak leányát választotta meg.

VEGYESEK.

[Heilpern Benő.] A dunaszerdahelyi izr. iskola igazgatója, *Heilpern Benő* f. é. június hó 6-án 67 éves korában jobb létre szenderült. A boldogult, ki egyesületünknek régi tagja volt, négy évtizeden át működött sikeresen a tanítói pályán, ebből 20 esztendő Duna-Szerdahelyen. Közgyűléseinknek buzgó

látogatója volt, ahol temperamentumos viselkedésével tünt fel. Tanítói körökben közismert ember volt. Az utolsó évtizedben sokat betegeskedett és e végett minden évben fürdőhelyet kellett felkeresnie, Sulyos bajából megváltotta a halál. Temetése június 7-én igen nagy részvét mellett ment végbe. Június hó 14-én pedig a dunaszerdahelyi tantestület a megboldogult emlékére gyász-ünnepélyt rendezett, melyen érdemeit *Reitzer* Ignác tagtársunk sikerült beszédben méltatta.

Nyugdíjhelyesbítések. Egy tagtársunk a következő érdekes hírt küldi be nekünk: „Nem kívánok újat mondani. Minden tanítónak főtörekvése, hogy ha már fizetését nem emeltetheti, legalább a végellátását minél magasabbra biztosítsa. Sokan az életbiztosítást tartják erre legcélszerűbbnek; fiatal embernél igen ajánlatos is, legalább akkor, amikor családot alapít. Vannak azonban köztünk sokan, akik bár a „Népt. Lapja“-nak szerkesztői tanácsadóban és a mi „Értesítőnk“-ben is olvassák a tanítók ebbeli törekvését, mégis sok olyan jövedelmet elhallgatnak, melyeknek élvezetében állandóan részesülnek. Engedjék meg hát t. kartársaim, hogy egy hivatalosan megállapított díjlevelet bemutasak és abban kitüntessem, mely mellékilletményeket számított be a miniszterium illető ügyosztálya a nyugdíjhelyesbítésnél, a név mellékes.

Díjlevél.

N. N. bárcai izr. hitk. néptanító díjlevele az 1892. jun. 14 tartott választmányi ülés jegyzőkönyvében foglalt határozat szerint a következő

1. Tanítói fizetés	---	---	---	---	kor.	1200.—
2. I. korpótlék az állampénztárból						100.
3. Lakbér- és kertilletmény						132.—
4. Mellékilletmények:						
I. Beiratási díjakból	---	---			kor.	15.— nem számíttatott be
II. Bizonyítványok kiállításáért						10.— „ „ „
III. Hitközségi adómentesség	---					12. beszámíttatott
IV. Vágatási illeték (gabella)						20.— nem számíttatott be
V. Husvéti kenyér (macesz)						20.— beszámíttatott
VI. Templomi ülés értéke						15.— beszámíttatott
VII. Orvosi gyógykezelés---						20.— } nem számíttatott be
VIII. Gyógyszer értéke						20. } 132.—
						<hr/>
						Összesen 1564.—

azaz: Egyezeröttszázhatvannégy kor. — A mellékilletmények az eddigi módon, a III. VIII. tételig természetben, az I. és II. tétel az illető hitfelek által fizettetik. Kelt Bárca, 1902. jun. 29. Nagy Jakab hitk. elnök. Hitelesítjük: Varga Pál községi jegyző, Madár Ágoston községi bíró. Láttá: Károly Mihály főbíró.

Ezen díjlevél alapján tehát mindössze 47 korona, illetve kikerekítve 50 kor. lett beszámítva a nyugdíj emelésére. Tudom ugyan, voltak már esetek, melyeknél a gabellát is beszámították, de nálunk nem, majd újra folyamodunk. Úgy tudom, a fütési átalányt is, ha a díjlevélben megvan, beszámítják. A kérvény a kir. tanfelügyelőség útján a nagymélt. m. kir. vallás- és közokt. miniszter urnak egykoronás bélyeggel terjesztendő fel. Nem nagy összeget nyertünk ezen díjlevélmegújítással, de 50 korona sem megvetendő összeg, használja fel minden tanító a mellékilletmények beszámítását.

Alapszabályaink egy-egy nyomtatott példányát minden rendes tagunknak posta útján megküldjük.

A Gans-féle alapítvány ez idei kamatait elnökünk *Süsz* Ármin hűgyészi tanítónak ítélte oda.

Árva-alapunk. A balassa-gyarmati izr. iskola derék tanítótestülete, érdemes tagtársunk *Brett* Mór indítványára, utánczásra méltó példát nyújtott arra, hogy lehet árva-alapunk gyarapítására évenként befolyó összeget teremteni. Iskolai értesítőjük egy-egy példányát a szülőknek és tanulóknak egy csekélységért eladják és ez összegből évenként tiz koronát küldenek be árva-alapunknak. A testület jegyzőkönyvileg kötelezte magát, hogy ez évenkénti hozzájárulást mindenkorra fentartja.

Hymen. Érdemes tagtársunk *Székely* Lipót, makói igazgatónak leányát, Ernát, szeptember hó 1-én vezeti oltárhoz Ungár Samu úr. — Gratulálunk a fiatal párnak és az örömszülőknek.

Eljegyzések. Tagtársunk, *Löwenstein* Paula, veszprémi izr. isk. tanítónőnek leányát, Herminát, az alsó-lendvai izr. iskola tanítónőjét eljegyezte Brünner Béla alsó-lendvai kereskedő. — *Grün* Jakab, paksi tagtársunk leányát, Bettinát, eljegyezte Löwy Sámuel kereskedő. — Gratulálunk!

Szépírási füzetek. Hasznos szolgálatot vélünk teljesíteni, midőn a tanév elején kartársaink figyelmét különösen felhívjuk az *Erdős*-féle szépírási füzetekre, melyeket Erdős Jakab, a bajai izr. polg. iskola érdemes igazgatója és Erdős Adolf, föv. tanító szerkesztettek. Szerzők már évek óta kiváló gondot fordítanak művüknek tökéletesítésén, úgy, hogy a beálló tanévre az eddig 6—6 számra terjedő füzeiteket 4—4-re vonták össze anélkül, hogy a szépírási eredménye csorbát szenvedne. Örömmel üdvözljük ez ujítást, amennyiben a jelenlegi terjedelemben a szépírási anyagot a tanéven belül könnyen fel lehet dolgozni. Az észszerűen köveített tanmenet, a betűknek egyszerű, de annál szebb alakja, nemkülönben az anyag helyes elrendezése azt igazolják, hogy szerzők a szépírási tanítása terén nagy érdemeket szereztek és e fontos tárggyal foglalkozó kartársaink csak önmaguknak tesznek szolgálatot, ha az *Erdős*-féle szépírási füzeteket iskolájukba bevezetik. Kaphatók *Erdős* Jakab, polg. isk. igazgatónál Baján. Egyes füzet bolti ára 8 fillér.

Kitünő praeparáció Mózes öt könyvéhez; nélkülözhetlen tankönyv elemi és polgári iskolai valamint középiskolai tanulóknak, írta *Stricker* Simon, bajai tanító. E több mint tiz évre terjedő mű ára kemény kötésben egy korona. Bérmentes postaküldés 20 fillér. Megrendelhető szerzőnél Baján és minden könyvkereskedésben. Nagyobb megrendeléseknél 25% engedmény.

Hit- és erkölcsstan

a szentírás alapján izr. népiskolák számára.

Írta: **Szabó Adolf**, tanító.

I. rész 40 fillér, II. rész 50 fillér, III. rész 50 fillér.

A fenti címen már 2. kiadásban megjelent hittankönyvet ezennel szives figyelmébe ajánlom a tanító és hitoktató uraknak. — Az a tény, hogy az első — nagy — kiadás a mostani viszonyok között is rövid öt év alatt elfogyott, már egymaga is bizonyítja a könyv kiváló használhatóságát. Meggyőződhetik erről mindenki, ki a könyvvel megismerkedik, mert úgy felfogása a tárgy felölésében, valamint nyelvezetének magyarosságában s a gyermek felfogásához való alkalmazkodásában teljesen önálló és bevált utakon halad. — Már meglévő jóakarói mellé az új kiadás, mely külső megjelenésében is kifogástalan, új híveket fog szerezni.

————— **Mutatványszámmal szivesen szolgál a kiadó** —————

Löwy Adolf, Sátoralja-Ujhely

Tankönyvül való alkalmazás céljából a t. iskola-igazgató- és tanító urak szives figyelmébe ajánlja

IFJ. NAGEL OTTÓ

könyvkiadóhivatala

Budapesten, VIII. Múzeum-körut 2. szám a Nemzeti Színház bérházában,

alant felsorolt tankönyveit:

Zsengeri S. dr. Héber ABC- és Olvasókönyv. Kötve 32 fillér. **חוק המשולש** nép-, polgári- és középiskolai zsidó tanulók számára. I. rész, 15. kiadás. Népiskolák számára. Palaestina térképével és földrajzi vázlatával, kötve 60 fillér. II. rész, 5. kiadás. Polgári- és középiskolák számára, kötve 1 kor. **בר מצוה** oktatás. Izr. tanítók és tanulók számára, kötve 1.20 fill. Irálytan alsófoku ipariskolák számára, kötve 80 fill. (Által. enged. 13450—90. sz.) — **Halász Nátán. Zsidó- hit és erkölcstan.** Különös tekintettel a gyakorlati vallásos életre. Középiskolai növendékek és a család használatára. I. rész. 2. kiadás 80, II. rész 80 fill. — **Zsidó hittani katekizmus fiuiskolák** számára. I. rész 72, II. rész 60, III. rész 84, IV. rész 90 fill. — **Zsidó hittani katekizmus leányiskolák** számára. I. rész 60, II. rész 50, III. rész 70, IV. rész 70 fillér. Valamennyi bekötve. — **Barna J. Népiskolai földrajz,** I. rész, a IV. osztály számára, bekötve 40, II. rész, az V. osztály számára, kötve 40, III. rész, a VI. osztály számára kötve 40 fill. — **Magyarország története.** Az újabb miniszteri tanterv alapján népiskolai használatra. 6. kiadás, kötve 60 fill. (Enged. 21452. sz.) — **Füredi Ignác. Számtani példatár** népiskolák számára, magyarázó jegyzetekkel és megoldásokkal (korona értékre átdolgozva), a II. oszt. számára, 6. kiadás, kötve 40, III. osztály számára, kötve 40, IV. oszt. számára, kötve 40 fill. (Enged. 2,632—95. sz.), az V. és VI. osztály számára, kötve 64 fillér. — **Gáspár Ignác. Első oktatás a földrajzban.** A négy osztályu elemi iskola III. és IV. osztály számára, 12 ik kiadás, 62 képpel, kötve 64 fillér. **Elemi földrajz.** I. rész a népiskolák III. és IV. osztálya számára, számos képpel, kötve 48 fill. **Elemi földrajz.** II. rész a népiskolák V. és VI. oszt. számára, 64 képpel, kötve 64 fill. (Enged. 17358—88. sz. a.) — **Velösy Lipót. Földrajzi eredménytár,** az elemi iskolák III. osztálya számára, kötve 30 fillér. — **Ahn Ferenc dr. Gyakorlati német nyelvtan.** 14. kiadás, az eredeti után írta Nagy Lajos. I—II. rész. kötve 80—80 fill. — **Ploetz K. dr. Elemi francia nyelvtan.** I. rész, kötve 88, II. rész, kötve 88 fill. — **Syllabaire français,** leányok számára. Átdolgozta Nagy Lajos, kötve 1.10 kor. — **Conjugaison française,** leányok számára, kötve 1.60 kor. (Enged. 17358—88.)

Ezen jeles tankönyvek bevezetése esetén és közvetlen nálam eszközölt megrendelések alkalmával mindazon kedvezményeket nyujtom, melyeket más kiadók ajánlanak föl és ingyenpéldányokat szegény tanulók számára rendelkezésre bocsátok megfelelő számban.

 Mutatványpéldányokkal szivesen szolgálók.

Az összes és bárhol használatban levő tankönyvek cégemnél megrendelhetők.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesítek.

BÖNGÉRFI JÁNOS, tanár, elemi iskolai vezérkönyvei:

Vezérkönyv a magyar fogalmazás tanításában	1.20 kor.
a történet tanításában	1.20
a földrajz tanításában	1.—
Zsurek Antal. Az írva-olvasás (abc) vezérkönyve	1.—
Phonomimikai előgyakorlatok az olvasás és írás tanításához. Irta: Czukrász Róza.	
Öt fali olvasó táblával...	2.—
Kézirat olvasási gyakorlatok. Segédkönyv a kéziratolvasás és fogalmazás tanításához. Irta: Tomcsányi János ...	—80

!! A t. Igazgató és tanító urak kéretnek a használandó tankönyveket ezen jegyzékből kiválasztani!!

Általánosan engedélyezett népiskolai tankönyvek
Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) könyvkiadása Budapesten.

Az összes könyvek tartós bekötésben.

Magyar abc és olvasókönyvek.	Enged. szám	Térképek Hatsek J. tól.	Enged. szám
Nemzeti abc. Gööz-Schön-Trajtler-től 40 fil.	16163—1890	Magyarország 40 fil.	17358—1888
Ugyanaz állóírással 40 fil.	43574—1892	Minden egyes megye térképe külön kapható. Ára nagyság szerint 30 fillér, 40 fil., 60 fil.	} 14956—1879
Vargyas E.-től 40 fil.	71060—1895	Osztrák-Magyar mon. 40 fil.	
Faludi—Szép-től 40 fil.	5187—1897e	— domboru 40 fil.	
Ember-Györffy-Hortobágyi-tól kath. isk. számára 40 fil.	} Szent-István Társulati jóvá-hagyással	Atlasz.	
Fali olvasótáblák.			
Gööz - Schön Trajtler-től 6 kor. 16163—1890		Lange Cherven-től 80 fil.	} 1873—1899
Vargyas E.-től 4 kor.		Budapesti kiadás 70 fil.	
Ember-Györffy-Hortobágyi-tól 5 kor.		Magyarország története.	
Magyar olvasókönyvek		Baróti L.-től 70 fil.	4539—1901e
Nemzeti olvasókönyv. Gööz-Schön-Trajtler-től. II. oszt. 60 fil., III. oszt. 72 fil., IV. oszt. 80 fil. V—VI. oszt. 1 kor. 24 fil.	} 4954—1890	Kuttner - Szuppán - Laukó-tól I. oktatás 60 fil.	20281—1891
Faludi—Szép-től II. oszt. 72 fil. IV. oszt. 88 fil.			— Kérdés és feleletekkel 40 fil.
Ember-Györffy-Hortobágyi-tól kath. iskolák szám. II. oszt. 60 fil., III—IV. oszt. 80 f., V—VI. oszt. 1 kor. 30 fil.	} Szent-István Társulati jóvá-hagyással.	Sebesztha K.-től (magy.-ném.) 32 f.	379 1901e
Györffy János-tól Falusi iskolások olvasó- és tankönyve 88 fil.			Török J.-től 72 fil.
Magyar nyelvtanok.		Vargyas E.-től 40 fil.	7487—1890
Almásy J.-től II. oszt. 36 fil., III. oszt. 48 fil., IV. oszt. 48 fil., V—VI. osztály 88 fil.	4866—1895e	" 20 fil.	
Belicza J.-től II. oszt. 35 fil. III. oszt. 48 fil., IV. oszt. 48 fil., V—VI. oszt. 88 fil.	249—1900e	Világtörténet.	
Boronkay K.-től II. oszt. 36 fill., III. oszt. 40 fil., IV. oszt. 48 fil.	4666—1897e	Kuttner—Mayer-től 40 fil.	
Erényi Balassá-tól 60 fil.	5106—1890e	Alkotmánytan.	
Vargyas E.-től 40 fil.	50316—1892	Csiky K.-től 48 fil.	5112—1899e
" 20 fil.		Gajdos Mayer-től 60 fil.	*17358—1888
Számítan.		Mayer Miksá-tól 32 fil.	720—1901e
Faludi J. től II. oszt. 30 fill. III., oszt. 36 fil., IV. oszt. 40 fil.	16382—1892	Seidel P.-től 48 fil.	
Lengyel—Schwetz-től II. oszt. 40 fil. III. oszt. 40 fil., IV. oszt. 50 fil.		Vargyas E.-től 20 fil.	
Vargyas E.-től 20 fil.		Természetrájk.	
Földrajz.		Báthory N.-től 80 fil.	1533—1894
Bányai - Schön-től IV. oszt. 60 fil.	31812—1894	Kuttner Szuppán Kozocsától 80 f.	52039—1891
Brózik K.-től IV. oszt. 40 fil. V. oszt. 60 fil., VI. oszt. 40 fil.	5308—1898e	Kuttner-től kérdés és feleletekkel 40 fil.	
Gamma D.-től IV. oszt. 50 fill.	22990—1893	Reisz H.-től 40 fil.	
Kuttner Szuppán Laukó-tól I. oktatás 60 fil.,	3973—1890	Sudy-tól 80 fil.	
— Kérdés és feleletekkel 40 fil.	2872—1901e	Vargyas E.-től 40 fil.	7487—1890e
— Általános földr. 1 kor. 20 fil.		" 20 fil.	
Mártonffy Pechántól IV. oszt. 48 f. V. VI. oszt. 72 fil.	15357—1890	Természettan.	
Vargyas E.-től 40 fil.	4453—1896	Heller A.-től 80 fil.	15354—1890
" 20 fil.	4622—1897e	Kuttner - Szupán-tól 72 fil.	1860—1899e
Borsódmegye Hidvégi B. től 40 fil.	21456—1890	Miklós G.-től 88 fil.	46239—1892
Pestvármegye Hasza J. tól 60 fil.		Vargyas E.-től 52 fil.	57647—1883
Szatmármegye Alexi K.-től 60 fil.		" 20 fil.	
Temesmegye Dobján L.-től 60 fil.		Gazdaságtan.	
		Dobóczky L.-től. Fiuisk. III—IV. oszt. 40 fil. V—IV. oszt. 40 fil.	767—1901e
		— Leányisk. III—IV. oszt. 40 fil. V—VI. oszt. 40 fil.	474—1900e
		— Gyümölcsstenyésztés 48 fil.	767—1901e
		— Gyümölcs- és gazdasági fattenyésztés 50 fil.	53162—1891
		Vargyas E.-től 20 fil.	33738—1895
		Egészségtan.	
		Csapody - Gerlóczy tól 48 fil.	347 1901e
		Vargyas E.-től 20 fil.	
		Ének.	
		Hortobágyi - Könyves - Szabó-tól I. oszt. 20 fil., II. oszt. 30 fil, III. oszt. 36 fil., IV. oszt. 40 fil., V—VI. 60 fil.	} 1888—1891

Csillaggal jelölt ideiglenes engedélyben részesült.

		Enged. szám.			Enged. szám.
Erődi Ernő-től	37 fil.	22286—1865		Weltgeschichte.	
— "Ünnepi daloskönyv	1 kor. 50 fil.	1296—1900e		Kuttner S.-től	40 fil.
Szépírás.				— magyar és ném. nyelven	1 K.
Vajda P.-től magyar	30 fil.	} 25924—1889		Naturgeschichte.	
— Magyar-német	40 fil.			Buza - Mende-től	80 fil.
— Állóírás	80 fil.		57645 - 1893	Kuttner—Szuppán	80 fil.
— Rondírás	80 fil.		4590 - 1890	— Kérdés és feleletekkel	40 fil.
Rajz.			Vargyas E.-től	40 fil.	
Velösy L.-től I - II. oszt. 24 fil., III. oszt. 50 fil., IV. oszt. 50 fil. V. oszt. 72 fil.		} 15316 - 1894	Kakujay K.-től	1 kor. 20 fil.	17358—1888
— Utmutatás	30 fil.			Naturlehre.	
Német abc.			Kuttner S.-től	60 fil.	50677—1891
Faludy - Széptől	64 fil.	33697—1896		Verfassungslehre.	
Német olvasókönyvek.			Csiky K.-től	48 fil.	34315 - 1891
Faludy - Széptől II. rész 80 fil., III. rész 96 fil.		} 33697—1895	Mayer M.-től	40 fil.	15032—1894
Györfly—Schultz. Lehr u. Leseb. f. Landschulen	96 fil.		1474—1901e	Környei—Schwicker	80 fil.
Hetzel S.-től I. rész 40 fil., II. rész 56 fil., III. rész 66 fil.		55655 - 1898e	Seidel P.	48 fil.	
Magyar abc németeknek.		728—1901e	Gesundheitslehre.		
Gockler L.-től	40 fil.	43293—1891	Csapody—Gerlóczy	48 fil.	50677—1891
Mártonffy M. - Gokler A.	60 fil.	1863—1898e	Tót tanyelvű iskolák számára.		
Magyar olvasókönyv németeknek.		580—1897e	Kuttner-Bogyanszky Zemepis	72 fil.	37304—1891
Mártonffy M. Gokler A. III. oszt. 60 fil., IV. oszt. 90 fil., V—VI. oszt. 2 kor.		1258—1897e	— Ugyanaz kérdés és feleletekkel	40 fil.	
Zelliger J. beszédgyakorlatok	60 fil.	51880—1895	— Dejepis	60 fil.	37304—1891
Német nyelvtan.			— Ugyanaz kérdés és feleletekkel	40 fil.	
Szabó (Spitzer) L.-től	80 fil.	1487 - 1901e	Vargyas—Groó Dejepis	40 fil.	20283—1891
Erényi M.-től	1 kor. 20 fil.	4873—1899e	— Prirodopis	40 fil.	43308—1890
Gyakorlati feladatokkal	80 fil.	3299—1895	— Zemepis	40 fil.	
Deutsche Sprachlehre.			Gazdasági ism.-iskolák számára.		
Hetzel S.-től	60 fil.	34825—1891	Benedek—Földes Olvasókönyv, a gazdasági ismétlő-iskolák számára. A földművelési minis- terium által jutalm. pályamű 1 K.		
Langraf M -től, I. 72 fil., II. 72 fil.		1682—1899e	— Német olvasókönyv a gazdasági ismétlő-iskolák számára. A magyar kiadás ford. Székely Károlytól	1 kor. 60 fil.	
Mendl L.-től	80 fil.	15035—1894	Beke Manó. Szám- és mértan a gazdasági ismétlő-iskolák számára	70 fill.	817—1900e
Geographie.			Értesítő könyvecskék.		
Kuttner - Szuppán	60 fil.	27917 1890	Iskolai köszöntők népiskolák számára. Irta Vargyas Endre kir. tanfelügyelő	20 fil.	
— Kérdés és feleletekkel	40 fil.		Hungária értesítő. Az 1901. évi utasítás mintája szerint	10 fil.	
— Magyar-német	80 fil.		Elemi iskolai rendtartási szabályok és értesítő összeállította Vargyas Endre kir. tanfelügyelő	10 fil.	
— Schulgeographie	1 kor. 20 fil.	17358 - 1888	Mazurek Pál. Család- és iskolai tudósító	20 fill.	
Mártonfy - Pechán-tól IV. o. V—VI. oszt.	48 fil., 80 fil.	49387—1891			
Schwicker J. H.-től	80 fil.	19358—1888			
Geschichte Ungarns.					
Ebenspanger J.-től	52 fil.				
Kuttner—Szuppán	60 fil.	19833 - 1888			
— Kérdés és feleletekkel	40 fil.				
— Magyar és német nyelven	80 f.				

Héber hangoztató és olvasókönyv

a népiskolák első osztálya számára.

Irta: SASVÁRI BÉLA, pécsi izr. népiskolai tanító.

Bolti ára 44 fillér, tanítóknak 35 fillér.

Héber fali olvasótáblák e könyvhöz.

Ára
2 korona 60 fillér.

Mindkettő kapható a szerzőnél, **Pécsett.**

SINGER és WOLFNER könyvkereskedésében

(Budapest, Andrásy-út)

kaphatók a következő új kiadású munkák.

Vallástani iskolakönyvek. Kiadja a pesti izr. hitközség.

1. szám. **Szemelvények a Zsoltárok könyvéből.** Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitk. megbizásából szerkesztette: *dr. Frisch Armin*. Ára 2 kor.
 2. szám. **Szemelvények prófétai könyvekből.** Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán szerkesztette: *dr. Frisch Armin*. Ára 2 korona 50 fillér.
 4. szám. **Izrael története. I. kötet.** Bibliai történet a honfoglalásig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. Irta: *Stern Ábrahám* tanár. Ára kötve 1 korona 80 fillér.
 5. szám. **Izrael története. II. kötet.** A honfoglalástól az első templom elpusztulásáig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbizásából írta *Stern Ábrahám* tanár. Ára 2 korona.
 6. szám. **A zsidók története. I. kötet.** A babiloni fogságtól a talmud befejezéseig. A pesti izr. hitközség megbizásából írta: *Schön Dávid*, középiskolai vallástanár. Ára 1 korona 40 fillér.
 7. szám. **Zsidó vallástörténet. I. kötet.** A pesti izr. hitközség megbizásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára 1 korona 60 fillér.
 8. szám. **Zsidó vallástörténet. II. kötet.** A pesti izr. hitközség megbizásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára 1 korona 60 fillér.
 10. szám. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. I. rész.** A községi népiskolák I. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Kondor Ignác* vallástanító. Ára 60 fillér.
 11. szám. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. II. rész.** A községi népiskola II. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Révai Miksa* vallástanár. Ára 64 fillér.
 12. szám. **Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. III. rész.** A községi népiskolák III. osztályú növendékei számára, a pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Györi Adolf* vallástanár. Ára 66 fillér.
 13. szám. **Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. IV. rész.** A községi népiskolák IV. osztályú növendékei számára a pesti izraelita hitközség megbizásából szerkesztette: *Weber Soma* vallástanár. Ára 80 fillér.
 14. szám. **Vallástan.** Az elemi népiskola VI. osztálya, valamint az alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolák számára, a pesti izr. hitközség megbizásából írta: *Lévai Izor* vallástanító. Ára 1 korona 40 fillér.
 18. szám. **Az izr. vallásoktatás polgári iskolai vezérfonala.** A községi polgári iskolák III. osztályú növendékei számára. A pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Schön Dávid* középiskolai vallástanár. Ára 1 korona 60 fillér.
- Rendszeres zsidó vallás-erkölcstan.** A pesti izr. hitközség tanterve nyomán az érett tanuló ifjúság számára. Irta: *dr. Krausz Sámuel*, az országos izr. tanítóképző-intézet tanára. Ára 2 korona.
- Imádságkönyv** a pesti izr. hitközség polgári leányiskolai ifjúságának, szombati és ünnepnap i stentisztelete számára szerkesztette *Weber Soma* polg. isk. vallástanár. Második javított kiadás. Ára 90 fillér.
- Imakönyv** a pesti izr. hitközség középiskolai ifjúság számára. Szerkesztette: *Schön Dávid*, középiskolai vallástanár. Ára 1 kor.

SINGER és WOLFNER kiadásai.

Budapest, Andrásy-út 10.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

	kor. fill.
I. osztály.	
Müller Adolf, Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tanító-egyl. kiadv.) ...	—40
Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv bekötve	—40
Schütz Manó, Első héber hangoztató és olvasókönyv „ „	—40
Herczog Emil, Német ABC és olvasókönyv „ „	—40
II. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—64
Radó, Magyar olvasókönyv „ „	—64
Sebestyén-Pfeiffer, Magyar nyelvtan II. oszt.	—30
Mendl Német olvasókönyv „ „	—64
„ Deutsches Sprachbuch I rész „ „	—40
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajkú népiskolák számára I. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—60
Mózes I. könyve, magyar fordítással, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—80
Csukási Fülöp, Bibliai történet és hittan	—50
Imakönyv, (az izr. tanító-egyl. kiadványa) 21. tetemesen jav. és imarendi utmutatóval bővített kiadás, bekötve	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve (az O. i. t. e. által eng. kiadv.)	—80 és 1—
Székely, számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	—40
Hoós, Dalkönyvecske 1 füzet...	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
III. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadványa)	—72
Radó, Magyar olvasókönyv „ „ „	—7
Hoffmann, Magyar nyelvtan „ „ „	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve „ „ „	—72
„ Deutsches Sprachbuch II. rész „ „	—50
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—72
Mózes II. könyve, magyar fordítással bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	—80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1—
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve...	—24
Tergina, Földrajz osztatlan iskolák számára	—72
Bárdos, A magyar nemzet története, bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve...	—48
Gönczi, Kogutovicz, (az illető) megye térképe...	—60
Hoós, Dalkönyvecske I. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
IV. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—90
Radó, Magyar olvasókönyv „ „ „	—90
Hoffmann M., Magyar nyelvtan (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve „ „ „	—90
„ Deutsches Sprachbuch bekötve „ „	—72
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára II. rész bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—72
Mózes III. és IV. könyve, (az izr. tanító-egyesület kiadványa (kötetje 0.80 fill.) összesen	1 60
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	—56
Tergina, Földrajz	—48
Bárdos F., Magyar nemzet története bekötve	56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	—48
Orbók, Egészségtan bekötve	—40
Kogutovicz, Magyarország isk. kéztérképe (Singer és Wolfner kiadása)	—40
Hoós, Dalkönyvecske 2. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2. füzet	—60

III., IV., V. és VI. osztály a következő lapon,

SINGER és WOLFNER kiadásai

Budapest, Andrásy-ut 10.

Folytatás az előbbi lapról:

	kor. fill.
V. és VI. osztály.	
Radó, Magy. olvasókönyv (az izr. tanítóegyesület kiadványa)...	1 30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve „	1 32
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4 —
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	— 80
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával, szótárral, vászonba kötve (az O. i. t. e. kiadv.)	1 20
Lakits Neiger-Kiss Áron, Földrajz bekötve	— 76
Tergina, Földrajz V. és VI. oszt. számára	50
Bárdos, Magyar nemzet története bekötve	— 52
Tergina, Magyar nemzet története	— 62
Füredi, Világtörténet	— 86
Székely, Számt. gyakorlókönyv bekötve	— 72
Ertl H., Természetrész, kötve	— 68
Balázs J., Természetan, kötve	— 70
Irney-Baló, Alkotmánytan, kötve	— 40
Pollák K., Elemi mértan	— 40
Mocnik—Orbók, Mértan kötve	— 48
Hóos, Dalkönyvecske. 2 füzet	— 34
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2 füzet	— 60
Orbók, Egészségtan bekötve	— 40
Kogutovicz, Magyarország térképe	— 40

Könyvkereskedésünkben kapható minden bárhol és bárki által hirdett iskolai tankönyv.

Hittani kézi és tankönyvek.

Elemi, polgári és középiskolák számára.

Izrael könyörgései. Magyarra fordította Deutsch Henrik. 17-ik bőv. kiad. Iskolai kötés	— 80
az Orsz. izr. tanító-egyesület kiadványa	1 —
{Csinos vászonsarkú kötésben	1 20
{Vászonkötésben szótárral	1 20
Imakönyv. Hazai, templomi és iskolai használatra. Rendezte és kiadta az orsz. izr. tanító-egyesület, 21-ik kiadás, imarendi utmutatóval bővitve	— 80
Imakönyv, Szombati és ünnepnap i stentiszteletre a pesti izr. hitközség ifjusági templomában, összeállították a hitközség hittantanárai, bekötve	1 —
Az izr. hitoktatás vezérfonala, közös népiskolák növendékeinek használatára szerkesztette: Halász Nátán I. füzet I/II. oszt. számára 8-ik kiadás kötve	— 50
II. füzet III/IV. oszt. számára 8-ik kiadás kötve	— 72
Bibliai történet, függelékül az izr. ünnepek és szertartások magyarázata izr. iskolák alsó és felső osztályai részére. Irta: Lerner Vilmos, I. rész kötve	— 60
II. rész. kötve	— 60
Zsidó vallástani vezérfonal, a közép és polgári iskolák I—II. osztálya számára. Szerkesztették: Halász Nátán és Schlesinger Sámuel, az I. oszt. számára, 3 kiad.	1 30
a II. oszt. számára I. kiad. kötve	1 20
Életforrás, vagyis Mózesi vallást. Tanítóképezdek és középtanodák felsőbb oszt. számára. Irta: Deutsch Henrik. Négy füzet. Egy-egy füzet ára	— 80
Olvasmányok a bibliából, iskolai használatra. Fordították és jegyzetekkel ellátták: Schön D. és Stern A. I. rész. Zsoltárok 2-ik jav. kiad. ára	— 60
II. rész. Próféták, ára	1 20
A zsidó nép és irodalom története. Iskolai használatra írta dr. Goldberger Rafael, Negyedik kiadás.	1 40
Rendszeres zsidó vallás- és erkölcsan. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán az érett tanuló ifjuság számára írta: dr. Krausz Sámuel	2 —
Izrael énekei vagyis Zsoltárok. A klasszikai héber költészet aesztetikai méltatásával tanodai és magánhasználatra magyarra fordította Stern Mór, kötve	1 20
Josua és a bírák, iskolai használatra magyarra fordította Füredi Ignác, kötve	1 —
Salamon példabeszéd, iskolai használatra. Magyarra fordította Stern Mór, kötve	— 80
Mózes öt könyve, izrael. iskolák használatára. Magyarra fordította Deutsch Henrik. 5 rész, mindegyik külön-külön bekötve. Egy-egy rész ára	— 80